

Actieplan Beringen



Watersnip



Actieplan Beringen



Watersnip



ACTIEPLAN WATERSNIP

Gemeente Beringen



Gemeenten adopteren Limburgse soorten

Een initiatief van de provincie Limburg en de Limburgse regionale landschappen
Project met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)



GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan watersnip

BERINGEN

SAMENVATTING

Samenvatting

Limburgse soorten ... een voorbeeldproject voor natuur in Europa

Limburg is bekend om haar "groene" imago. Niet onterecht. Meer dan veertig procent van de oppervlakte Vlaamse natuur ligt in Limburg. Meer dan negentig procent van de in Vlaanderen aanwezige dieren en planten, vind je ook in Limburg. Meer nog: heel wat zeldzame en bedreigde plant- en diersoorten komen uitsluitend in Limburg voor. En deze biodiversiteit is heel belangrijk. Wereldwijd levert ze de mensen heel wat op: een goede leefomgeving, gezond voedsel, drinkbaar water, een veilige thuishaven, controle en bestrijding van ziektes, enz.

Deze natuurlijke rijkdom verdwijnt, niet alleen in ver afgelegen regenwouden, maar ook bij ons. Beleidsmakers realiseerden zich dan ook dat er nood was aan concrete acties om deze achteruitgang te stoppen. Dit mondde uit in het "**Countdown 2010-initiatief**", een Europese oproep om de handen in elkaar te slaan om het verlies aan biodiversiteit te stoppen. Iedereen wordt gevraagd om hieraan mee te werken. Al heel wat jaren wordt er in de provincie Limburg pionierswerk geleverd door mensen met een hart voor natuur en die traditie zetten we voort.

Om zeldzame en bedreigde soorten nieuwe kansen te geven sloegen het provinciebestuur van Limburg en de Limburgse regionale landschappen de handen in elkaar en lanceerden ze met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) een uniek project: "Gemeenten adopteren Limburgse soorten".

Alle 44 Limburgse gemeenten adopteerden elk een typisch Limburgse soort. Voor deze soort gaan ze de komende jaren extra zorg dragen. Het voorliggende gemeentelijk actieplan, dat het projectbureau samen met de gemeente geschreven heeft, is hiervan de start. Terreinacties zijn de spil waarrond alles draait, maar het project gaat verder. Ook communicatie, sensibilisatie en educatie krijgen hun plaats. Bij al deze activiteiten worden zoveel mogelijk mensen binnen de gemeente betrokken.

Zo wordt de bescherming van de typische soort een zaak van iedereen.

Beringen adopteert de watersnip

Met de watersnip heeft Beringen een bijzondere soort van Kempische beekvalleien geadopteerd. Zijn bijnaam 'hemelgeit' heeft hij te danken aan het merkwaardige verleidingsgedrag van de mannetjes: tijdens talloze duikvluchten wapperen zijn buitenste staartveren in de wind, wat een gek 'mekkerend' geluid voortbrengt. De plaatsen waar dit merkwaardig schouwspel in Vlaanderen nog bewonderd kan worden zijn echter erg zeldzaam geworden. De aantallen zijn zo sterk achteruitgegaan dat de soort op de Rode Lijst van Vlaanderen als 'met uitsterven bedreigd' vermeld staat. Limburg herbergt circa zeventig procent van de Vlaamse populaties en meer dan de helft hiervan komt tot broeden in de vallei van de Zwarte Beek. Beringen speelt dus een erg belangrijke rol in het behoud van deze soort in Vlaanderen.

Voor de watersnip zijn intacte, natte beekvalleien een absolute noodzaak. Waterbeheer heeft dus een erg grote impact op deze soort. Nu is waterbeheer niet enkel voor de watersnip van belang, ook mensen hebben baat bij een goed uitgestippeld waterbeheer. Denk maar aan de wateroverlast die de laatste decennia steeds vaker voorkomt. Natte beekvalleien vervullen een erg belangrijke functie naar waterbeheer toe: ze werken als een soort spons. In periodes van hoge neerslag zuigen ze zich als het ware vol en geven dat water langzaam weer af aan de waterloop wanneer het grootste gevaar is geweken. Het behoud van die sponswerking is dus erg belangrijk, zowel voor ons als voor de watersnip.

De DuLo-waterplannen omvatten maatregelen om knelpunten rond waterbeheer op te lossen. Een heel aantal hiervan zijn eveneens gunstig voor de watersnip. Een voorbeeld van een concrete actie is het verhogen van het peil van de Oude beek en het vasthouden van water in het bovenstrooms gedeelte (militair domein en natuurreserveaat). Dit is belangrijk om mogelijke wateroverlast in het centrum te voorkomen. Bovendien is deze ingreep ook erg gunstig voor de watersnip. Ook in het kader van de geplande natuurinrichting rond de Zwarte Beek zullen heel wat nieuwe mogelijkheden voor watersnip gecreëerd worden. Het openmaken (kappen van boomopslag) van de vallei zal hierbij een belangrijk aandachtspunt zijn.

Tenslotte zullen in het kader van het provinciale GLE-project Zwarte Beek ook nuttige maatregelen voor de watersnip genomen worden. Aangezien heel wat instanties zich met natuur- en watergerichte maatregelen zullen bezighouden, is het interessant een werkgroep/denktank rond beekdalherstel op te richten. Op deze manier kunnen nieuwe ideeën uitgewerkt worden en kunnen activiteiten op elkaar afgestemd worden.

Voor de gemeente zelf zijn er nog bijkomende mogelijkheden om actie te ondernemen voor de watersnip. Zo kunnen uit de 'inventaris van de gronden van de openbare besturen' de interessante watersnippercelen gehaald worden, waarna bekeken wordt welke mogelijkheden er zijn om deze percelen watersnipvriendelijk in te richten of te beheren. Ook het project 'Langeneyken' kan gekoppeld worden aan acties voor de watersnip omdat niet alleen rechtstreekse maatregelen in de watersnipgebieden van belang zijn. Ook op de valleiranden dient rekening gehouden te worden met deze soort. Afvoer van water naar de beek (herwaardering van grachten) en het bewaken van de waterkwaliteit zijn voorbeelden hiervan. De watersnip wordt op deze manier een symbool van beekdalherstel en benadrukt het belang van een integrale aanpak: van bron tot monding en van valleirand tot aan de beek. Zo vervult de watersnip ook een communicatieve functie.

Deze communicatieve functie is eveneens erg belangrijk. De watersnip vertelt het verhaal van beekdalherstel, waarom dit belangrijk is voor de mens, wat de mensen hier zelf voor kunnen doen en waarom sommige ingrepen uitgevoerd worden. De verschillende communicatieacties in dit plan zijn gericht naar allerlei doelgroepen: scholen, inwoners van Beringen, toeristen, openbare besturen, enz.

Mogelijkheden rond communicatie en educatie zijn een reizende tentoonstelling over de watersnip en beekdalherstel, themawandelingen, een themacursus rond watersnip, een opdrachtenmap voor scholen, enz.

Tenslotte vormt monitoring een belangrijk onderdeel van de bescherming van soorten. Door op geregelde tijdstippen de aantallen broedkoppels te tellen kan nagegaan worden of de doelstelling (het stopzetten van de achteruitgang tegen 2010) bereikt wordt. Hiervoor zal beroep gedaan worden op vrijwilligers, die volgens bepaalde methoden de inventarisaties zullen uitvoeren.

INHOUDSTAFEL

Samenvatting.....	7
Gebruikte afkortingen	13
1 Algemene inleiding	17
1.1 Kader	17
1.2 Het probleem	17
1.3 Het internationale antwoord: "Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit"	18
1.4 Europese verdragen en initiatieven	20
1.5 België en Vlaanderen	21
1.6 Limburg.....	22
1.7 Limburgse soorten	23
1.8 Het project	23
2 Watersnip	29
2.1 Motivatie voor de soortkeuze	29
2.2 Beschrijving van de soort.....	29
3 Toestand in de gemeente	37
3.1 Situering van de gemeente.....	37
3.2 De watersnip.....	39
4 Concrete doelstellingen	45
4.1 Acties.....	45
4.2 Communicatie/sensibilisatie/educatie	45
4.3 Monitoring.....	46
5 Acties.....	49
5.1 Terreinacties.....	49
5.2 Administratieve acties.....	57
6 Communicatie.....	61
6.1 Provinciale communicatie	61
6.2 Regionale communicatie	65
6.3 Gemeentelijke communicatie.....	67
7 Monitoring en beheersevaluatie.....	75
7.1 Inventariseren van de inspanningen	75
7.2 Monitoring van de soort	76
7.3 Taakverdeling	79
8 Verdere acties	85
Literatuurlijst	89
Bijlagen.....	93
Bijlage 1: gemeentelijke soortentabel van de gemeente Beringen	93
Bijlage 2: overzicht van de soorten die in de verschillende Limburgse gemeenten geadopteerd werden	95
Bijlage 3: lijst met contactpersonen	97
Bijlage 4: basistekst communicatie.....	99

Gebruikte afkortingen

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
ARO	Afdeling Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed
BO	Beheerovereenkomst
BS	Belgisch Staatsblad
CITES	Convention on the International Trade of Endangered Species
DuLo	Duurzaam lokaal (waterplan)
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EU	Europese Gemeenschap
GALS	Gemeenten Adopteren Limburgse Soorten
GLE	Grote Landschappelijke Eenheid
GNOP	Gemeentelijk Natuurontwikkelingsplan
GST	Gemeentelijke Soortentabel
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
IUCN	International Union for the Conservation of Nature
KB	Koninklijk Besluit
KBS	Koning Boudewijn Stichting
KHK	Katholieke Hogeschool van de Kempen
KHLim	Katholieke Hogeschool Limburg
KLE	Kleine Landschapselementen
KB	Koninklijk Besluit
KMO	Kleine en Middelgrote Ondernemingen
KWZI	Kleinschalige Waterzuiveringsinstallatie
LIKONA	Limburgse Koepel voor Natuurstudie
LIM	Limburgse Intercommunale voor milieubeheer
LISRO	Limburgs Steunpunt voor Rurale Ontwikkeling
MAP	Mestactieplan
MBP	Milieubeleidsplan
MKZ	Mond- en klauwzeer
MOS	Milieuzorg Op School
NME	Natuur- en Milieueducatie
NOG	Natuurlijke Overstromingsgebieden
OCMW	Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn
Cel NTMB	Cel Natuurtechnische Milieubouw
PDPO	Programma voor Duurzame Platteland Ontwikkeling
PHL	Provinciale Hogeschool Limburg
PNC	Provinciaal Natuurcentrum
PVL	Proef- en vormingsinstituut voor de landbouw
RLH	Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren vzw
RLKM	Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw
RLLK	Regionaal Landschap Lage Kempen vzw
ROG	Recent Overstroomde Gebieden
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SAL	Stedelijke Adviesraad Leefmilieu
VBC	Vlaams Bezoekerscentrum

VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
WBE	Wildbeheereenheid
WHC	UNESCO World Heritage Convention
XIOS Hogeschool	eXpertisecentrum voor Industrie, Onderwijs en Samenleving

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan watersnip

BERINGEN

1 Algemene inleiding

1 Algemene inleiding

1.1 Kader

De provincie Limburg kan een mooi biodiversiteitrapport voorleggen. De provincie is immers de hoedster van heel wat bijzondere soorten die vaak opvallend minder in de andere Vlaamse provincies voorkomen. Echte **Limburgse soorten** dus die we samen met hun leefgebied willen behouden en waar mogelijk versterken.

Het provinciebestuur en de regionale landschappen sloegen dan ook de handen in elkaar en lanceerden - met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) - eind 2005 het project "Gemeenten Adopteren Limburgse Soorten (GALS)".

Een wel heel bijzonder project waarbij we een sterk merk (de Limburgse soorten) via een eenvoudig concept ("adoptie") in de kijker zetten. Elke gemeente in Limburg werd gevraagd een voor haar streek typische plant- of diersoort te adopteren, een soort die bijna uitsluitend in die gemeente voorkomt of die de ambassadeur is voor het typische landschap van de gemeente. Soorten die het karakter van de gemeente onderlijnen en waarvoor de gemeente een bijzondere inspanning wil doen. Een schot in de roos zoals bleek, want in juni 2006 had elk van de vierenvestig Limburgse gemeenten "haar" soort geadopteerd.

Gemeenten willen zich inzetten voor hun natuur. Ze willen dat ook liefst samen met andere mensen doen. Het actieplan, dat je nu in handen hebt, is dan ook het resultaat van heel wat overleg met de gemeenten, natuurbeheerders, boeren, industriëlen, onderwijzers, jagers, jongeren, de regionale landschappen, de provincie en het Vlaamse gewest. Al deze mensen werkten samen met ons een aantal concrete acties uit die de geadopteerde soort ten goede komt. Ook die benadering is uniek. Samenwerken werkt!

Natuurbehoud betekent niet enkel dat je de mensen met elkaar in contact brengt, het betekent ook dat je ze terug in contact brengt met de natuur. Dat is belangrijk want we vergeten vaak dat wij nog altijd een deel van die natuur zijn. Net als andere soorten hebben we de natuur nodig om te overleven. Wij beïnvloeden onze omgeving net zoals andere soorten, maar dat hoeft niet altijd een probleem te zijn.

Eigenlijk is dit plan dus een handleiding waarmee je zelf aan de slag kan. Wat kan jij als gemeente, of als inwoner doen voor je Limburgse soort? Geen grote woorden, maar daden. Of toch nog één groot woord: "Countdown 2010", een Europese oproep aan iedereen om de handen in elkaar te slaan om de achteruitgang van planten en dieren te helpen stoppen.

1.2 Het probleem

Dat soorten verdwijnen is normaal. Dat zeer veel soorten in korte tijd verdwijnen is niet normaal. Dat is nochtans wat er op dit moment gebeurt. Wetenschappers spreken zelfs van een "zesde extinctiegolf". Wereldwijd wordt ongeveer twintig procent van de gewervelde, vijftig procent van de ongewervelde dieren en zeventig procent van de planten bedreigd.

Het probleem stelt zich ook in Vlaanderen. Ongeveer zeven procent van de Vlaamse soorten is in minder dan vijftig jaar tijd verdwenen. Dertig procent wordt als 'kwetsbaar' of 'met uitsterven bedreigd' geklasseerd (Peeters, 2003, 2004). De Bruyn et al. (2003) spreken zelfs van dertig tot vijftig procent bedreigde soorten.

In Limburg gaat het weliswaar iets beter met de natuur, maar ook hier verdwijnen soorten. Denken we maar aan de vuursalamander, de ortolaan, het korhoen of de herfstschroeforchis. De achteruitgang van de veldleeuwerik of grauwe gors is alarmerend en soorten zoals de knoflookpad, de hamster en de rosse sprinkhaan zijn met uitsterven bedreigd.

De belangrijkste oorzaken van deze achteruitgang zijn gekend. Vernieling van leefgebied en versnippering, als gevolg van onze bouwwoede (huizen, industrie, infrastructuur, ontginning gronden voor landbouw), vervuiling, een ongewenst maar vaak aanwezig bijproduct van onze welvaartmaatschappij, verzuring en klimaatwijziging door de uitstoot van gassen uit o.a. huisverwarming, auto's en industrie bedreigen onze natuur. Ook overexploitatie van natuurlijke hulpbronnen en (ongewilde) introductie van invasieve soorten kunnen onze fauna en flora bedreigen. We kunnen het tij nochtans keren en daar zijn geen onmenselijke inspanningen voor nodig.

1.3 Het internationale antwoord: "Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit"

Vanaf de jaren zeventig zagen heel wat internationale verdragen het daglicht. Die verdragen zijn de basis van ons natuurbehoud. Ze plaatsten natuurbehoud stevig op de politieke agenda. Landen die dergelijke verdragen ondertekenen, verplichten zich er immers toe de gemaakte afspraken in hun eigen nationale wetgeving te verankeren. In tabel 1.1 geven we een overzicht van de belangrijkste internationale verdragen die met het behoud van soorten en/of hun leefgebieden te maken hebben.

Jaar	Document	Doel
1971	RAMSAR verdrag	Het behoud van waterrijke gebieden (www.ramsar.org)
1972	Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (WHC)	Beschermen en bewaren voor de komende generaties van natuurlijke en culturele rijkdommen van wereldbelang (http://whc.unesco.org/world_he.htm)
1973	Convention on the international trade of endangered species of fauna en flora (CITES)	Bepalen van de voorwaarden waaronder bepaalde bedreigde planten en dieren (niet) verhandeld mogen worden (www.cites.org/)
1980	The world conservation strategy	Behoud van essentiële ecologische processen, genetische diversiteit en aanzet tot duurzaam gebruik
1987	Het Brundtland Rapport ("Our common future")	Behoud via duurzaam gebruik. Ontwikkeling en natuurbehoud zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden (vb. armoede is de grootste oorzaak van verlies aan biodiversiteit)
1992	Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit	Behoud van de biodiversiteit (www.biodiv.org)

Tabel 1.1 De belangrijkste verdragen die voor het behoud van de biodiversiteit belangrijk zijn.

Het belangrijkste internationale verdrag voor het natuurbehoud is ongetwijfeld "Het verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit" dat één van de uitkomsten was van de "UN Conference on Environment and Development" georganiseerd in Rio in 1992. In dit verdrag staan twee centrale begrippen: "behoud van de biodiversiteit" en "duurzaam gebruik".

Biodiversiteit

Het woord biodiversiteit rolt niet eenvoudig van de tong. In "Het verdrag inzake het behoud van de biologische diversiteit" wordt het als volgt gedefinieerd (Art. 2):

de **variabiliteit** onder levende organismen van allerlei herkomst, met inbegrip van, onder andere, terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische complexen waarvan zij deel uitmaken, dit omvat mede de **diversiteit tussen soorten, binnen soorten en van ecosystemen**.

Variatie dus: tussen soorten (a), binnen soorten (b) en van ecosystemen (c).

- a. Hoe meer planten- en diersoorten je in een gebied aantreft, hoe hoger de biodiversiteit. Maar er is meer.
- b. Hoewel we allemaal tot dezelfde soort behoren, lijken we zelden als twee druppels water op elkaar. We zijn geen identieke kopieën, omdat we verschillend erfelijk materiaal hebben. Hoe meer van die erfelijke varianten je in een groep planten, dieren of mensen hebt, hoe hoger de biodiversiteit.
- c. Planten en dieren (biotische factoren), bodem, water, lucht (abiotische kenmerken) en de wisselwerking tussen al die componenten vormen samen ecosystemen. Het geheel is echter veel meer dan de som van de delen. Planten en dieren passen het milieu immers aan hun noden aan. Denk aan bevers die met hun dammen compleet nieuwe ecosystemen creëren. De omgeving beïnvloedt op haar beurt de planten en dieren. Een dikke pels in koude streken, een lange snavel of tong om stuifmeel uit bloemkelken te zuigen, we kennen allemaal wel voorbeeldjes. Hoe complexer het systeem, of hoe meer systemen je in een bepaald gebied aantreft, hoe hoger de biodiversiteit.

Biodiversiteit behouden is belangrijk en niet enkel omdat planten en dieren mooi zijn. De effecten van bepaalde (milieu)risico's worden door de natuur getemperd. Zo worden kwetsbare kusten beschermd door begroeiende duinengordels, voorkomen meanders overstromingen in woongebieden en spelen planten een belangrijke rol in het voorkomen van erosie. De ecosystemen regelen processen die het leven op aarde mogelijk maken. Ze zorgen voor zuiver water, zetten zonne-energie om in biomassa (= plantenmateriaal). Ze regelen de luchtkwaliteit en het klimaat. Ze verbeteren de bodemvruchtbaarheid en regelen de recyclage van nutriënten. Planten, dieren maar ook eencelligen liggen aan de basis van talrijke industriële processen en leveren ons voedsel, brandstof, vezels en geneesmiddelen. Maar een hoge biodiversiteit heeft ook een eigen schoonheid. Een gebied met veel soorten, enkele zeer zeldzame soorten of een bijzonder ecosysteem heeft voor heel wat mensen een bijzondere aantrekkingskracht. Recreatie en toerisme spelen hier trouwens vaak op in.

Je kan je natuurlijk afvragen of het verdwijnen van een bepaalde plant, een bepaald dier of een bepaalde genetische variant een groot probleem is. Die vraag kunnen we niet met een eenvoudig ja of nee beantwoorden. Het blijft namelijk koffiedik kijken hoe de dingen er binnen honderd, duizend of een miljoen jaar zullen uitzien. Wat we wel zeker weten is dat de dingen veranderen.

Het klimaat verandert in de loop der tijden. Er verschijnen nieuwe ziektes (MKZ, vogelgriep, blauwtong) of er doen zich catastrofes voor (overstromingen, vulkaanuitbarstingen, milieurampen). Daardoor verdwijnen soorten uit een gebied en komt er plaats vrij die andere soorten kunnen innemen. Op zich is daar niets mis mee ... zolang het aantal soorten en ecosystemen groot genoeg blijft. De veranderingen zijn immers niet altijd voorspelbaar. We weten dus ook niet welke soort of variant op een bepaald moment het gepaste antwoord op die **onvoorziene veranderingen** zal bieden! Een groot aantal varianten in de natuur verhoogt echter de kans dat we het juiste antwoord in huis hebben. Landbouwers zijn vertrouwd met dit probleem. Nieuwe ziektes of klimaatsomstandigheden vereisen resistente/aangepaste varianten.

Biodiversiteit behouden is dus investeren in de (onze!) toekomst. Biodiversiteit behouden betekent vooral dat we verstandig met onze natuurlijke hulpbronnen moeten omspringen. Duurzaam dus.

Duurzaam gebruik

In het Verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit (1992) wordt **duurzaam gebruik** als volgt gedefinieerd.

Het gebruik van bestanddelen van de biologische diversiteit op een wijze en in een tempo die niet leiden tot achteruitgang van de biologische diversiteit op de lange termijn, aldus in stand houdend het vermogen daarvan om te voorzien in de behoeften en te beantwoorden aan de verwachtingen van huidige en toekomstige generaties.

Net als andere soorten hebben mensen behoeften. Wij verwachten een kwaliteitsvol en waardig leven te leiden. Bovendien hebben ook de volgende generaties – onze kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen - recht op een dergelijk leven. Dit kan enkel als we de draagkracht – de grens van wat de natuur aankan – respecteren. Natuur vernieuwt zich weliswaar, maar daar is tijd en plaats voor nodig.

Bij het zoeken naar een duurzame oplossing, houd je rekening met zowel **ecologische**, **economische** als **socio-culturele** aspecten. Die drie aspecten zijn **geen tegengestelden**. Ze beïnvloeden elkaar en ze kunnen met elkaar in conflict komen. Een duurzame oplossing is echter zowel ecologisch, als economisch, als socio-cultureel in orde. Een beheersmaatregel is enkel duurzaam als hij betaalbaar is. Als de mondige burger besluit dat een kippenei slechts zoveel gram dioxine mag bevatten, dan zal de bedrijfsleider zich hierbij moeten neerleggen. Een mooi park in de buurt van je bedrijf kan de productiviteit van je werknemers verbeteren, maar dan moet je wel de nodige ruimte voorzien. En zo kunnen we nog heel wat voorbeelden geven.

1.4 Europese verdragen en initiatieven

Op volgende weblink vind je een overzicht van alle Europese verdragen en richtlijnen die met het behoud van de biodiversiteit te maken hebben: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/s15006.htm>.

De internationale verdragen werden in Europa vooral in de **vogelrichtlijn (1979)** en de **habitatrictlijn (1992)** verankerd. Deze richtlijnen vormen tevens het kader waarbinnen de voorzieningen van het **verdrag van Bern (1981)** worden toegepast. De habitat- en vogelrichtlijn verschaffen bovendien het kader voor de oprichting van een Europees ecologisch netwerk, **Natura 2000 (1992)**.

Het **verdrag van Bonn (1982)** of het “Verdrag inzake de bescherming van migrerende wilde diersoorten”, dat in 1998 aangepast werd, regelt de bescherming van migrerende dieren die minstens een deel van hun levenscyclus in Europa doorbrengen. Dit verdrag mondde uit in een aantal andere verdragen die de bescherming van specifieke soortgroepen regelt.

In 2001 te Gothenburg bleek echter dat er vooral nood was aan concrete doelstellingen. Dit mondde in 2002 uit in “Het 6de milieuactieprogramma van de Europese Gemeenschap (Milieu 2010: Onze toekomst, onze keuze)”. In 2004 werd de “2010 doelstelling” herbevestigd te Malahide en werd tevens in de schoot van het IUCN het “**Countdown 2010-initiatief**” opgestart (www.countdown2010.net). Dit is een Europese oproep aan iedereen om de handen in elkaar te slaan om de achteruitgang van planten en dieren te helpen stoppen. Geen ronkende verklaringen meer, maar concrete doelstellingen en acties. De provincie Limburg en de Limburgse regionale landschappen zijn allen partner van dit initiatief.

1.5 België en Vlaanderen

België ondertekende heel wat internationale en Europese verdragen. Dat verplicht België ertoe de inhoud van deze verdragen in nationale wetgeving om te zetten. België is evenwel een federale staat, waarbij een hele reeks bevoegdheden zijn toegewezen aan de gewesten. Dit is ondermeer het geval voor natuurbehoud. De gemaakte beloftes moeten dus in de Vlaamse decreten en besluiten verankerd worden.

De belangrijkste Vlaamse decreten zijn het **natuurdecreet** en het **bosdecreet**. Belangrijke initiatieven zijn het creëren van natuurreservaten (natuurdecreet), het creëren van een ecologisch netwerk (cf. VEN-afbakening, natuurdecreet), het stimuleren van duurzaam gebruik (criteria duurzaam bosbeheer) en de bescherming van een aantal diersoorten (via het KB van 22 september 1980) en plantensoorten (via het KB van 16 februari 1976). Er is echter nog heel wat werk aan de winkel, aangezien veel decreten nog niet volledig naar uitvoeringsbesluiten vertaald werden, wat betekent dat op dit moment niet duidelijk is hoe ze toegepast moeten worden.

De aanpak die bij het opstellen van de Vlaamse decreten gebruikt werd, een zeer sterk gestuurde top-down benadering met een beperkt aantal belangengroepen, heeft niet altijd het gewenste resultaat opgeleverd. Onze milieu- en natuurwetgeving is zeer complex. Ze is bovendien over verschillende beleidsniveaus en –domeinen versnipperd. Een slechte zaak voor de natuur, want erg transparant, laat staan gemakkelijk toepasbaar kan je ze niet noemen. Het Vlaamse gewest kiest momenteel echter steeds vaker voor inspraakmodellen, waarbij een zo ruim mogelijke groep belanghebbenden (stakeholders) geraadpleegd wordt. Dat is alvast een stap in de goede richting.

In tabel 1.2 geven we een overzicht van hoe België zijn afspraken in nationale wetgeving heeft gegoten.

Verdrag	België/Vlaanderen
Verdrag inzake het behoud van de biodiversiteit	Decreet van 19 maart 1996 houdende goedkeuring van het Verdrag inzake biologische diversiteit en van de bijlagen I en II, gedaan te Rio de Janeiro op 5 juni 1992" (BS 24/5/96)
Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde uitheemse dieren en planten (CITES)	Ondertekend door België in 1983, van toepassing in België sinds 1984.
RAMSAR	Ondertekend door België op 5 juni 1992
World heritage convention (WHC)	Ondertekend door België in 1996
Verdrag van Bern – ‘Verdrag inzake behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu’	Wet van 20 april 1989 houdende goedkeuring van het verdrag inzake behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefmilieu in Europa en van de Bijlagen, I, II, III en IV, opgemaakt te Bern op 19 september 1979 (BS 29/12/90, Bijlage I gewijzigd in BS 15/6/91)
Verdrag van Bonn – ‘Verdrag over de bescherming van migrerende wilde diersoorten’	Wet van 27 april 1990 houdende goedkeuring van het Verdrag inzake bescherming van trekkende wilde diersoorten en van de Bijlagen I en II, opgemaakt te Bonn op 23 juni 1979 (BS 29/12/90)
Habitatrichtlijn(1992)/Vogelrichtlijn (1979)/Natura2000/ Ramsar Conventie	Decreet van 19 juli 2002 houdende wijziging van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, van het bosdecreet van 13 juni 1990, van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij, van de wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van wet zoals aangevuld door de wet van 11 augustus 1978 houdende bijzondere bepalingen eigen aan het Vlaamse gewest, van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen en van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, gecoördineerd bij KB van 16 maart 1968 (BS 31/10/02)

Tabel 1.2 Overzicht van de wijze waarop de internationale verdragen in de Belgische of Vlaamse wetgeving verankerd werden.

1.6 Limburg

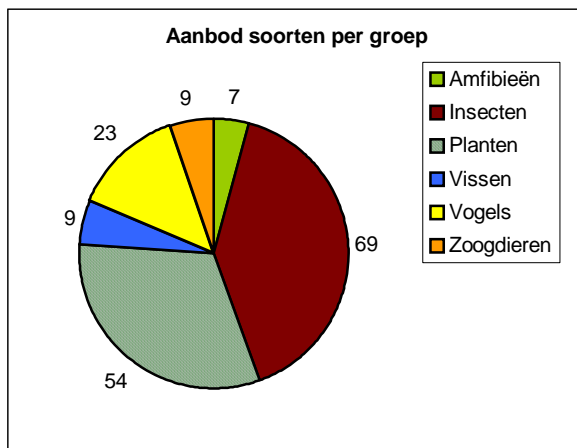
De provincie Limburg voert sinds 1991 een soortgericht natuurbeleid, vooral via de werking van de Limburgse Koepel voor Natuurstudie (LIKONA), die zich bezighoudt met het bestuderen van de Limburgse flora en fauna, het publiceren van de onderzoeksresultaten en het opzetten van opleidingen voor mensen die zich voor natuur interesseren. Al die kennis wil de provincie nu in praktijk omzetten. In haar "Milieubeleidsplan provincie Limburg 2004-2008" engageert de provincie zich in project 3 "Soortgericht Natuurbeleid" om de typisch Limburgse soorten te behouden en te versterken. Het GALS-project is een van de manieren waarop de provincie haar beloftes nakomt. Het bijzondere aan Limburg is dat een aantal van de nodige overlegplatforms hier al meer dan tien jaar bestaat.

De Limburgse regionale landschappen hebben in dit project ook een belangrijke rol te spelen. Ze hebben de nodige flexibiliteit en slagkracht om opdrachten snel uit te voeren en zijn een belangrijke schakel naar de gemeenten.

1.7 Limburgse soorten

In 2003 gaf de provincie Limburg het INBO (Instituut voor Natuur en Bosonderzoek) de opdracht te onderzoeken welke soorten typisch zijn voor de provincie Limburg. Die selectie gebeurde op basis van gegevens die o.a. door de vrijwilligers van LIKONA verzameld werden.

Een 'typisch Limburgse soort' is een soort waarvan minstens 33% van de bezette Vlaamse IFBL- of UTM-hokken in Limburg liggen en die de status 'met uitsterven bedreigd', 'bedreigd' of 'kwetsbaar' heeft op een Vlaamse Rode Lijst (Colazzo & Bauwens, 2003). Soorten dus die voornamelijk of zelfs uitsluitend in de provincie Limburg gevonden worden. In totaal werden 171 soorten – verdeeld over zes groepen - als typisch voor Limburg geïdentificeerd.



Figuur 1.1 Verdeling van de Limburgse soorten over de verschillende groepen.

1.8 Het project

Doelstelling

De hoofddoelstelling van het GALS-project is het behouden en waar mogelijk versterken van de typische Limburgse soorten. Dit project wil de nodige overlegstructuren opzetten om samen met alle betrokkenen in de gemeenten tot een goede taakverdeling te komen. De acties kunnen zo efficiënt aangepakt worden.

Onze partners zijn op de eerste plaats de gemeenten. Maar ook andere organisaties die met natuur bezig zijn (bijvoorbeeld terreinbeherende organisaties, VLM, Agentschap voor Natuur en Bos, cel NTMB) vragen we een handje toe te steken. We hebben eveneens de ambitie mensen uit andere beleidsdomeinen – zoals landbouw, industrie en KMO, ruimtelijke ordening, toerisme - bij het natuurbehoud te betrekken. Planten en dieren respecteren immers geen grenzen. Het projectbureau speelt hier een belangrijke rol als facilitator en moderator.

Via de adoptie van een soort willen we de betrokkenheid van de inwoners van de gemeente bij de bescherming van de soort, zijn/haar leefgebied en de natuur in zijn algemeenheid verhogen. Een dier of plant adopteren spreekt immers tot de verbeelding. We streven ernaar dat de inwoners van de gemeenten de soort als een deel van hun eigen streekidentiteit gaan beschouwen (cf. een "streekproduct"). Via het verhaal van deze soort geven we de Countdown 2010-doelstelling een concrete invulling. Het project laat zien dat een gemeente en de bevolking door kleine maatregelen wel degelijk een verschil kunnen maken voor de geadopteerde soort.

De acties zullen tevens aantonen dat mooie natuur inkomsten kan genereren voor de inwoners van de gemeente (via o.a. recreatie, educatie) en de kwaliteit van de leefomgeving zal verhogen. Dit laatste kan onrechtstreeks ook tot verhoogde inkomsten leiden (vb. via een stijging van de grondprijzen, een betere vermarktbaarheid van streekproducten, een verbetering van de gezondheid).

Dit alles moet uitmonden in een effectief soortgericht natuurbeleid dat door alle inwoners van de gemeente gedragen wordt.

In 2010 evalueren we of deze doelstellingen bereikt zijn. Dit project moet tot een toename van de geadopteerde soort en een grotere betrokkenheid van de bevolking leiden.

Werkingsstructuur

Het project wordt uitgevoerd door een projectbureau dat bestaat uit een projectcoördinator, een administratieve kracht en vier projectpromotoren. De vier projectpromotoren werken vanuit de regionale landschappen en vormen de schakel met de gemeenten. De coördinator en de administratieve medewerkster hebben hun werkplaats op het Provinciaal Natuurcentrum van de provincie. Het dagelijks bestuur – de gedeputeerde van leefmilieu, de directeurs van de regionale landschappen en het provinciaal natuurcentrum – controleert en keurt de handelingen van het projectbureau goed.

Daarnaast zijn er nog twee adviesgroepen.

- Het begeleidingscomité bestaat uit personen met technisch-wetenschappelijke deskundigheid. Dit zijn mensen van LIKONA, vertegenwoordigers van terreinbeherende organisaties, het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij, vertegenwoordigers van het INBO en academici. Zij geven technisch-wetenschappelijk advies. Zo kreeg het begeleidingcomité de vraag voorgelegd of de soorten die door een bepaalde gemeente voor adoptie voorgesteld werden, ecologisch relevant waren. Ze gaven ook suggesties omtrent de inhoud van de actieplannen.
- De stuurgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de gemeentebesturen, de toeristische sector, terreinbeherende verenigingen en natuurbeherende overheden. Ze evalueren de methoden die in het project gebruikt worden en geven suggesties voor eventuele bijsturing. Ze fungeren tevens als doorgeefluik naar de andere mensen in de gemeente die bij het soortgericht beleid betrokken zijn.

Methode

We vroegen alle Limburgse gemeenten een typisch Limburgse soort te adopteren. Een “foster-parents plan” voor onze planten en dieren zeg maar. Niet zo maar een soort maar een soort die nood heeft aan bescherming. Een soort die de gemeente kan beschermen en een soort waarmee de gemeente zich kan identificeren.

Geen eenvoudige opdracht. We hebben de gemeente en inwoners dan ook zo snel mogelijk bij de keuze betrokken. Zo werd de schat aan natuurkennis bij de plaatselijke bevolking en besturen ten volle meegenomen in het project.

We vonden zelfs een heuse “Gemeentelijke Soortentabel” uit, een tabel waarin per gemeente alle Limburgse soorten (Colazzo & Bauwens, 2003) opgelijst werden (zie bijlage 1). Elk van die soorten kreeg a.d.h.v. negen criteria punten. Die criteria waren heel verschillend en zorgden dan ook voor heel wat discussie. Deze criteria staan in de linkerkolom van de tabel in bijlage 1. Per soort werden al die punten opgeteld zodat per soort een score berekend kon worden. Die scores staan in de laatste rij van de tabel in bijlage 1.

Op basis van deze tabel bepaalde elke gemeente welke soort(en) het meest in aanmerking kwam(en) voor adoptie. In vele gevallen waren dit de soorten met de hoogste score. Als geen enkele andere gemeente geïnteresseerd was in de gekozen soort, werd deze aan de gemeente toegewezen.

Als bleek dat een zelfde soort in meerdere gemeenten op de eerste plaats stond, gaf het begeleidingscomité een advies waarin kort werd aangegeven in welke gemeente een adoptie de meeste mogelijkheden bood. Ze suggereerden ook alternatieve soorten. Dit advies werd dan aan de verschillende gemeenten voorgelegd, waarna samen met de gemeente naar een oplossing gezocht werd. De gemeente bepaalde echter finaal zelf of ze mee in het project stapte en welke soort ze adopteerde. Het engagement van de gemeente werd via een intentieverklaring, die op het college van burgemeester en schepenen werd goedgekeurd, vastgelegd. Deze procedure werd geëvalueerd (Lemmens, 2007).

Voor de geadopteerde soort werd vervolgens een actieplan opgesteld. Dat hou je momenteel in je handen. Dit plan kwam via een participatieve methode tot stand. Participatie is een evenwichtsoefening tussen ondersteuning en respect voor de kennis en inbreng van lokale partners. Een belangrijke taak voor de provincie en de regionale landschappen. De lokale besturen zijn goed geplaatst om die afspraken naar concrete acties op hun grondgebied te vertalen.

Het actieplan bevat een ecologisch luik waarin een aantal acties die de soort ten goede komen wordt uitgewerkt. We streven niet naar volledigheid maar geven eerder een aantal suggesties. Hierbij besteden we vooral aandacht aan de rol die de gemeente in het soortgerichte natuurbehoud kan spelen. Welke acties kan een gemeente zelf uitvoeren of hoe kan de gemeente initiatieven van bewoners ondersteunen of zelfs stimuleren (via bijvoorbeeld subsidiereglementen of het verstrekken van informatie). We besteden eveneens aandacht aan de instrumenten waar de gemeente over kan beschikken (beheersovereenkomsten, samenwerkingsovereenkomst, VLM-subsidies, ..).

Daarnaast is er een luik sensibilisatie en educatie. De gemeente is immers een belangrijke schakel naar de lokale bevolking en kan hier een sleutelrol spelen. De gemeenten hebben eveneens heel wat ervaring in huis inzake communicatie naar de lokale bevolking. Die ervaring willen we gebruiken.

Omdat we willen weten of we onze doelstellingen bereiken, is er eveneens een luik monitoring. In dit onderdeel beschrijven we methoden om na te gaan of de soort er al dan niet op vooruit is gegaan (meer vindplaatsen, meer geschikt leefgebied). We zullen ook nagaan welke en hoeveel acties de gemeente op het getouw heeft gezet om de geadopteerde soort te helpen.

Via het principe van “hart-hoofd-hand” willen we een positieve spiraal starten en steeds meer mensen betrekken bij de bescherming van hun Limburgse soort. Pas als je mensen in contact brengt met hun geadopteerde soort en het landschap waarin zij leeft, gaan ze de soort in hun **hart** dragen. Mensen die de soort in hun hart dragen, willen er meer over weten: waarom is die zo speciaal? Wat kunnen we ervoor doen? In ons **hoofd** verzamelen we kennis, weetjes en ideeën om de soort te beschermen. En dan kunnen we tot actie overgaan. Mensen die zich betrokken voelen bij de soort, willen hier **zorg** voor dragen en de handen uit de mouwen steken.

Financiering

Dit adoptieproject maakt deel uit van een groter geheel, namelijk het Doelstelling 2-programma van de Europese Commissie. Het Doelstelling 2-programma houdt in dat aan achterstandsregio's middelen worden toegekend via het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Grote delen van Limburg zijn als Doelstelling 2-regio aangeduid. De provincie Limburg voorzag bovendien in haar begroting een extra budget om ook in niet Doelstelling 2-gebieden aan de slag te kunnen gaan, zodat het project gebiedsdekkend werd.

Eén van de doelstellingen van het GALS-project is de promotie van de typisch Limburgse identiteit via de adoptiesoort.

Een recente studie, die “Birdlife International” uitvoerde voor de EU, toont aan dat een aantrekkelijke natuur en leefomgeving voor nieuwe werkgelegenheid kan zorgen. Via de promotie van de eigen streekidentiteit (branding) kan er een markt voor streekproducten, die bij de lokale horeca verkocht worden, gecreëerd worden. Europeanen zijn bovendien bereid heel wat geld neer te tellen om een zeldzame of interessante soort te zien (vb. vogelkijken). Mits een goede planning kunnen de inkomsten dienen voor het beheer van de natuurgebieden en de uitwerking van een duurzaam toerisme. Hierbij kunnen sociaal kwetsbare groepen ingezet worden. Voldoende open ruimte heeft tevens een positieve invloed op de volksgezondheid (vb. meer beweging = minder problemen met zwaarlijvigheid/minder problemen met stress).

Deze relatie “natuur als troef voor meer werkgelegenheid” is de insteek die gebruikt werd om deze steun van Europa te bekomen (provincie Limburg, Internationale samenwerking, 2006). Zestig procent van de financiering komt van de provincie Limburg en veertig procent van Europa.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan watersnip

BERINGEN

2 Watersnip

2 Watersnip

Dit hoofdstuk is gebaseerd op Gabriëls et al. (1994), Colazzo & Bauwens (2003), Vermeersch et al. (2004).

2.1 Motivatie voor de soortkeuze

De watersnip behaalt veruit de hoogste score in de gemeentelijke soortentabel (bijlage 1). Beringen heeft momenteel de grootste populatie watersnip van Vlaanderen. Bovendien zijn er grote kansen om deze populatie nog te versterken en uit te breiden. Het begeleidingscomité gaf voor Beringen dan ook de watersnip als voorkeurssoort op. Als eventuele alternatieve adoptiesoort werd het bont dikkopje door de commissie naar voor geschoven. De gemeente zelf verkoos eveneens de watersnip omdat er binnen de gemeente reeds veel voor deze soort gedaan wordt, Beringen met de watersnip een unieke soort heeft en er koppelingen gemaakt kunnen worden met lopende of reeds geplande initiatieven.

2.2 Beschrijving van de soort

Kenmerken

De watersnip is een zeldzame en kritische weidevogel van natte graslanden in beekdalen of moerasgebieden. Hij meet ongeveer 25 cm van kop tot staart. Zijn bruine kleur met zwarte vlekken en strepen zorgt voor een heel goede camouflage. Met zijn lange, uiterst gevoelige snavel doorprijkt hij de zachte natte bodem op zoek naar allerhande wormen en insecten. Dit doet hij erg behendig door met snelle bewegingen zijn snavel in de zachte modder te prikken terwijl hij langzaam rondstapt. De watersnip behoort net als de Kievit, grutto, wulp en houtsnip tot de groep van de steltlopers.

De watersnip is een trekvogel: de meeste van onze broedvogels trekken 's winters naar de Atlantische kust van Groot-Brittannië tot Marokko. Maar ook tijdens de winter kan de watersnip in onze streken gezien worden. Meestal gaat het hier dan om overwinterende exemplaren die noordoostelijker broeden.

Opvallend aan de watersnip is zijn baltsgedrag. Hieraan dankt hij ook zijn bijnaam 'hemelgeit'. Wanneer de vogel een spectaculaire duikvlucht maakt, steekt hij zijn harde, stevige buitenste staartveren naar buiten. Door de grote snelheid van de duikvlucht beginnen deze staartveren in de wind te wapperen, wat een gek, wat geitachtig gemekker voortbrengt. Op de grond zijn watersnippen daarentegen zeer goed gecamoufleerd. Bij gevaar drukken ze zich plat tegen de grond en vertrouwen volledig op hun schutkleur. Vaak merk je ze pas op als ze vlak voor je voeten opvliegen! Heel typisch daarbij is dat ze zigzaggend wegvliegen.

Het nest van de watersnip bevindt zich op de grond. De vogels trappen een nestkom in de bodem en het vrouwtje legt hier drie of vier eieren in. Ze broedt het legsel uit terwijl het mannetje het nest bewaakt. De jongen verlaten na één dag het nest al: het zijn zogenaamde nestvlinders. Zoals bij de meeste steltlopers worden de jongen niet of slechts de eerste uren of dagen gevoerd door de ouders. Ze moeten dus vrijwel onmiddellijk hun eigen kost zien bijeen te scharrelen, weliswaar onder het waakzame oog van de ouders.

Leefgebied

De watersnip broedt in natte graslanden en moerassen, heel vaak in beekvalleien. Daarbuiten is hij ook te vinden in de buurt van vennen en in natte heidegebieden. Heel vaak verkiest de watersnip een erg afwisselend landschap, met open stukken, natte graslanden, maar ook ruigtes en stukken met jonge opslag (maar geen bomen!). Erg belangrijk voor deze soort is dat de vegetatiehoogte wat onregelmatig is (afwisseling kort en langer gras, gras- of zeggepollen, enz.). Deze pollen dienen voornamelijk als schuilplaats op de grond. Voldoende openheid rond de nestlocatie is nochtans erg belangrijk.

Om aan voldoende voedsel te geraken is het zeer belangrijk dat de bodem nat en zacht is: met zijn dunne snavel priemt hij in de grond op zoek naar wormen en andere kleine beestjes. De watersnip bouwt zijn nest op de grond. Dit nest bestaat uit een zelfgetrapt kuiltje dat hij bedekt met bladeren en grashalmen. Tijdens de trekperiode zoeken ze graag grote moddervlakten op: hier vinden ze voldoende voedsel om reserves aan te leggen voor de grote reis tussen broed- en overwinteringsgebied.



Figuur 2.1 Foto van een watersnip in zijn typische biotoop (foto: Vilda).

Kansen en bedreigingen

De achteruitgang van deze soort wordt voornamelijk toegeschreven aan ontwatering, drainage van zeer natte landbouwgronden en beeksaneringen. Ook intensieve betreding door koeien van potentiële broedplaatsen na ontwatering speelt hoogstwaarschijnlijk een rol. De watersnip verdraagt immers geen intensieve begrazing tijdens het broedseizoen. Op drogere terreinen worden de legsels bovendien eerder en vaker door koeien vertrapt in vergelijking met natte terreinen. Ook natuurlijke waterpeilfluctuaties kunnen een effect hebben op de aantallen broedkoppels. Zo hebben een aantal opeenvolgende droge jaren ('90, '91 en '92) ongetwijfeld bijgedragen aan de recente achteruitgang.

Specifiek voor de beekvalleien in Beringen is dat spontane verbossing een voorname oorzaak is van het feit dat de watersnip de laatste jaren minder geschikte broedplaatsen vindt (med. W. Vanlook). Het opnieuw openmaken van deze stukken zal de populatiegrootte ongetwijfeld doen toenemen omdat deze stukken op gebied van waterhuishouding erg geschikt zijn.

Het is duidelijk dat het behoud van deze soort in de eerste plaats zal afhangen van het gevoerde beleid en beheer in de beekvalleien. Algemene aandachtspunten voor de watersnip zijn: (1) broedplaatsen moeten gedurende voldoende lange tijd nat zijn omdat de vogels enkel in een natte bodem voldoende voedsel voor hun jongen kunnen vinden; (2) het beheer in de valleien moet aangepast zijn aan de watersnip: niet of op aangepaste tijdstippen maaien, de beekoevers nat en modderig laten, minder koeien per oppervlakte en koeien pas na het broedseizoen (eind juni) op de graslanden laten, zijn voorbeelden van maatregelen die genomen kunnen worden.

Bovendien heeft de watersnip graag een vrij open landschap. Doordat houtkanten op randen van percelen vandaag de dag niet of niet meer zo frequent beheerd (gekapt) worden, vormen hoog opgeschoten bomenrijen een belemmering voor deze soort. In delen met graslanden waar de waterstand nog min of meer intact is, kan beheer van houtkanten leiden tot een meer open landschap, wat voor watersnippen kansen kan bieden om tot broeden te komen. Bovendien creëert dit beheer van de houtkanten ook kansen voor andere soorten zoals de zomertaling, grutto, blauwborst en de rietgors.

Het op juiste tijdstippen maaien van de natte graslanden – wat belangrijk is voor de watersnip - is eveneens goed voor heel wat zeldzame planten zoals: waterdrieblad, wateraardbei en verschillende zeggesoorten. In de vallei van de Zwarte Beek worden een aantal terreinen momenteel op deze manier beheerd door terreinploegen van Natuurpunt en van de overheid. Zoals hoger reeds vermeld is het terug openmaken van spontaan verbossende stukken een belangrijk aandachtspunt voor de watersnip in Beringen.

In delen waar de (grond-) waterstand in de loop der jaren sterk gedaald is door drainageactiviteiten, kan nagegaan worden of deze waterstand lokaal verhoogd kan worden. Vernatting van bepaalde percelen kan ervoor zorgen dat de graslanden terug interessant worden voor de watersnip. Het verminderen of stoppen van ontwatering is trouwens ook nuttig omdat op deze wijze watertekorten tijdens droge zomers opgevangen kunnen worden. Dit kadert overigens ook in de plannen rond "duurzaam waterbeheer". Het grondwater is immers een belangrijke voorraad in lange periodes zonder neerslag.

Uiteraard dienen dergelijke ingrepen steeds te gebeuren na grondig overleg en in samenwerking met de eigenaars van de omliggende percelen. Eventueel kan nagegaan worden of een vergoeding voorzien kan worden aan landbouwers wanneer zij hiervan nadelen ondervinden (beheerovereenkomst bijvoorbeeld).

Het mag zeker gezegd worden dat de gemeente samen met de natuurverenigingen reeds heel veel doet. Met het geplande natuurinrichtingsproject (zie hoofdstuk 5) zal de grootste Vlaamse populatie watersnip nog versterkt worden. Beringen blijft op deze manier het belangrijkste kerngebied van deze zeldzame soort van waaruit ze zich naar andere gebieden zal kunnen verspreiden. Wanneer de gemeente deze acties ondersteunt en aanvullingen kan doen op deze realisaties, zullen de resultaten des te groter zijn. Het stimuleren van watersnip-vriendelijk beheer op de percelen van de gemeente en/of eventueel op terreinen van privé-personen is een voorbeeld van een actie die de gemeente kan ondernemen voor deze soort.

Ten opzichte van verstoring is de watersnip matig gevoelig. Aangezien deze soort broedt in relatief ontoegankelijke delen (natte graslanden, moerassen), ondervindt hij waarschijnlijk niet erg veel hinder van recreatie of wandelaars. Wanneer zij echter broeden in de buurt van paden en wegen, kan het broedsucces negatief beïnvloed worden. Loslopende honden die de natte graslanden inrennen kunnen echter wel voor ernstige verstoring zorgen.

Voorkomen

Het grootste deel van de Vlaamse populaties watersnip komt voor in de provincie Limburg (negenenzestig procent). De aantallen broedkoppels watersnip zijn de laatste decennia sterk achteruitgegaan: van zeventig tot negentig broedparen in Vlaanderen in 1985 tot dertig tot veertig in 2002. De helft van de Vlaamse populatie komt voor in de vallei van de Zwarte Beek – voornamelijk in het kerngebied tussen Nieuwendijk en Spiekelspade (Hechtel), alsook in de benedenloop (Zelem). Ook in de vallei van de Helderbeek broeden er enkele koppeltjes. Daarnaast wordt hij ook regelmatig opgemerkt aan de Stalse molen, de Gestelse molen (Paal) en in de vallei van de Grote beek (Beverlo), weliswaar voorlopig niet als broedvogel. Dit betekent wel dat deze plaatsen mits een goed beheer in de nabije toekomst wel broedgebied kunnen worden.

Ook in Limburg werd een sterke terugval genoteerd ten opzichte van '85. De lichte terugval van de laatste jaren is vermoedelijk te wijten aan de spontane verbossing. In 2006 broedden in Limburg eenentwintig tot achtentwintig broedparen, waarvan in de bovenstroom van de Zwarte Beek acht tot twaalf paren broedden.



Figuur 2.2 *Verspreiding van de watersnip in Vlaanderen. Hoe groter de stip hoe hoger het aantal broedparen dat in het betreffende gebied geïnventariseerd werd (Vermeersch et al., 2004).*

Status

Op de Rode Lijst van Vlaanderen staat de watersnip als 'met uitsterven bedreigd'. Op de Europese Lijst is deze soort 'momenteel niet bedreigd'.

Beschermingslijst	Status
Rode Lijst Vlaanderen	Met uitsterven bedreigd
Rode Lijst Europa	Momenteel niet bedreigd
Vogelrichtlijn	-
Habitatrichtlijn	-
Andere	-

Tabel 2.1 *Beschermingsstatus van de watersnip.*

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan watersnip

BERINGEN

3 Toestand in de gemeente

3 Toestand in de gemeente

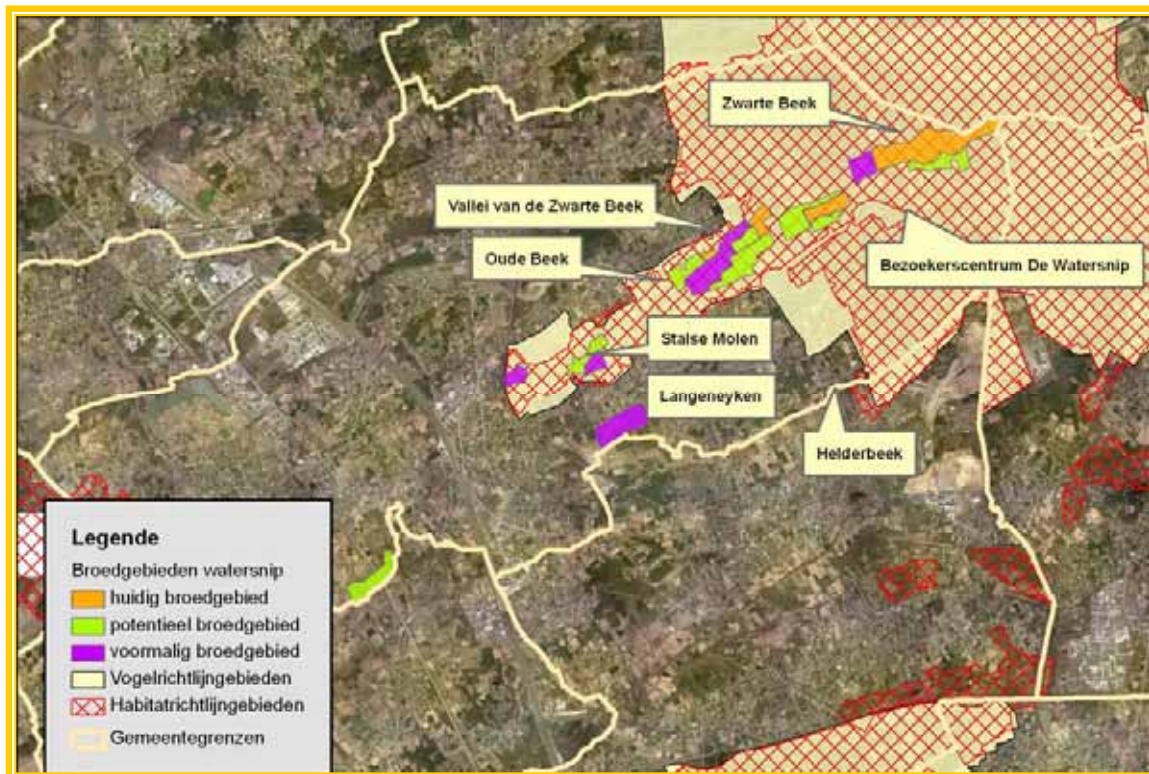
Dit hoofdstuk is gebaseerd op Berten (1990).

3.1 Situering van de gemeente

Beringen behoort deels tot de noordwesterkempen (noorden van de gemeente) en deels tot de tertiaire Kempen. Kenmerkend voor de noordwesterkempen is de vrij vochtige zandgrond met overwegend naaldbossen en weilanden. In de militaire domeinen zijn nog relatief grote oppervlakten heide te vinden met typische heidevennen. De tertiaire Kempen worden gekenmerkt door tertiaire heuvelruggen met zand tot lichte zandleem in de ondergrond. Typisch zijn de talrijke beekdalen in de valleien waar een veenlaag zich ontwikkeld heeft op de natste plaatsen. Deze laatste zijn erg belangrijk voor de watersnip. De vallei van de Zwarte Beek is de meest bekende.

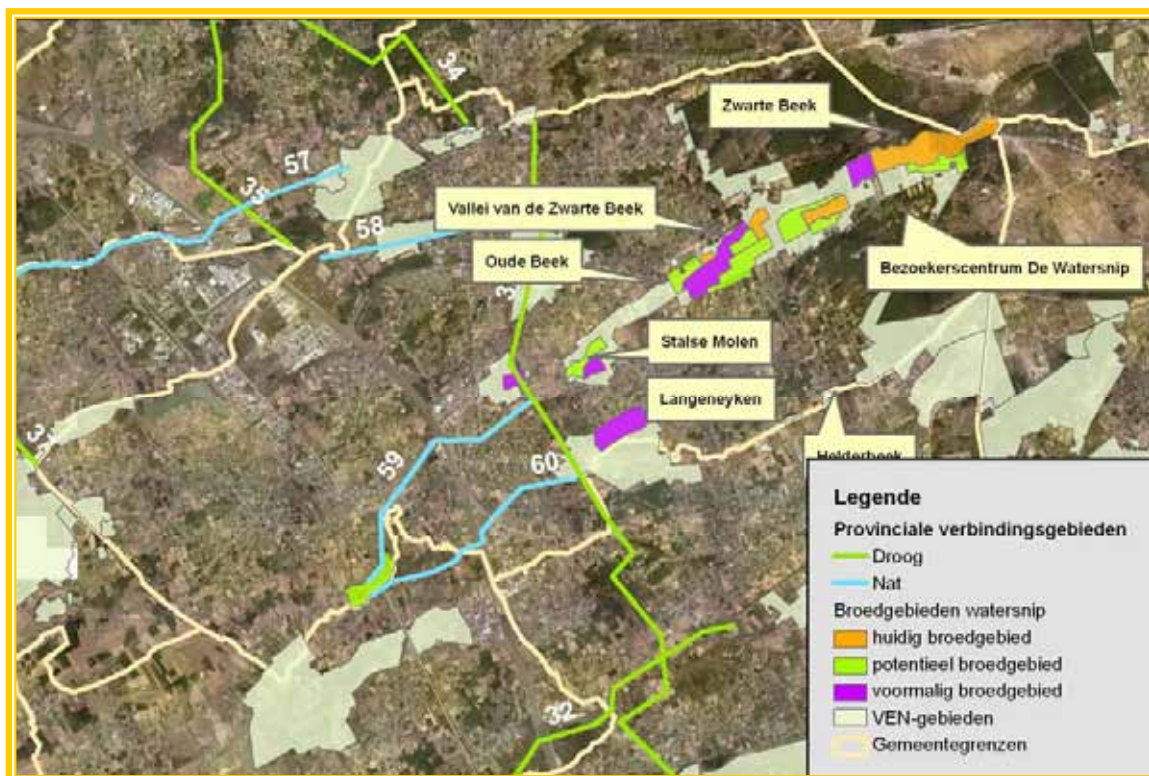
De beekvalleien in Beringen spelen een belangrijke rol in het waterbeheer en het vermijden van wateroverlast, niet enkel binnen de gemeente zelf maar ook voor meer stroomafwaarts gelegen gebieden. Doordat de beekvalleien nog in een vrij intacte natuurlijke staat zijn, kunnen deze gebieden benut worden als natuurlijke bescherming tegen wateroverlast. De vergelijking met een spons geeft de functie van de beekvalleien erg goed weer: de natte, open vallei neemt water op in tijden van grote hoeveelheden neerslag en geeft dit water langzaam vrij tijdens drogere perioden. Zo worden niet alleen grote problemen met wateroverlast vermeden, maar dienen deze beekvalleien ook als watervoorraad in langdurige droge perioden. Het herstel van de beekvalleien kan daarom een hele reeks oplossingen bieden in het kader van waterbeheer.

De watersnip is een erg geschikte mascotte voor het herstel van het beekdallandschap aangezien zijn leefgebied precies bestaat uit dit open beekdallandschap met natte weilanden en hooilanden. De adoptie van de watersnip in Beringen biedt een uitgelezen kans om de nodige maatregelen ter voorkoming van wateroverlast op een aanschouwelijke manier te communiceren naar inwoners van Beringen. Dat deze maatregelen zullen resulteren in een aantrekkelijk landschap maakt dat dit gebied interessant is voor bezoekers van buiten de gemeente (toerisme). Dat deze vrij intacte beekvalleien een erg hoge natuurwaarde hebben is geweten. Het beschermen van deze natuurlijke rijkdom en de biodiversiteit vormt dan ook een belangrijke drijfveer voor het herstel van de beekvalleien. De acties (hoofdstuk 5) zullen bijgevolg grotendeels gekoppeld zijn aan maatregelen die in het kader van waterbeheer (DuLO-waterplannen) en natuurinrichting gepland zijn. De communicatie (hoofdstuk 6) zal voornamelijk gericht zijn op het vertellen van het grote verhaal: herstel van beekdallandschap, een meerwaarde voor waterveiligheid en toerisme. De koppeling met het project 'GLE-Zwarte Beek' zal hierbij gemaakt worden.



Figuur 3.1 Vogelrichtlijn- en habitatrichtlijngebied in Beringen .

Figuur 3.1 geeft de Europese aandachtsgebieden weer voor de gemeente Beringen, meer bepaald de vogel- en habitatrichtlijngebieden. De vallei van de Zwarte Beek komt in deze gebieden als een belangrijke aandachtszone naar voor.

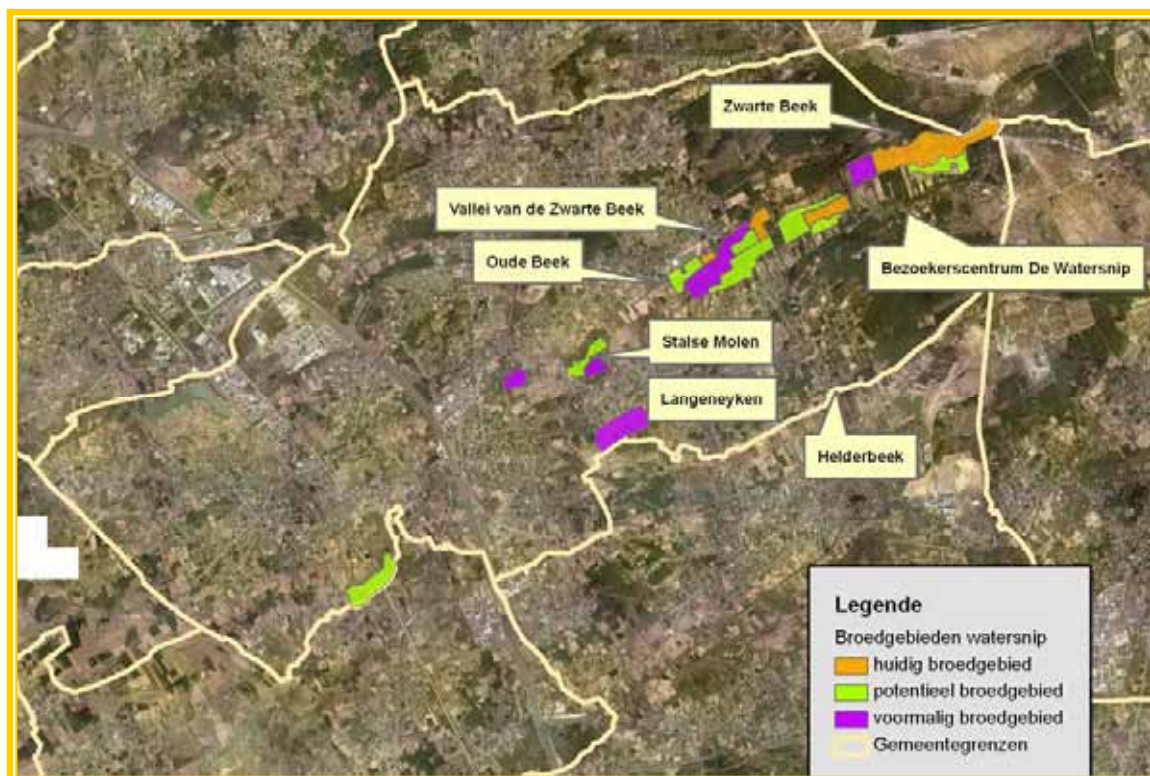


Figuur 3.2 VEN-gebied en provinciale verbindingengebieden in Beringen.

Figuur 3.2 geeft het VEN-gebied en de provinciale verbindingzones binnen Beringen weer. Binnen deze gebieden kunnen natuurgerichte acties vanuit de bevoegde instanties ondersteund worden: voor VEN-gebied is dit de Vlaamse overheid, voor de verbindingengebieden is dit de provincie Limburg. Ook hier komt de vallei van de Zwarte Beek als belangrijke aandachtszone naar voor. Wat de provinciale verbindingengebieden betreft zijn vooral de natte verbindingen (beekvalleien) interessant voor de watersnip.

3.2 De watersnip

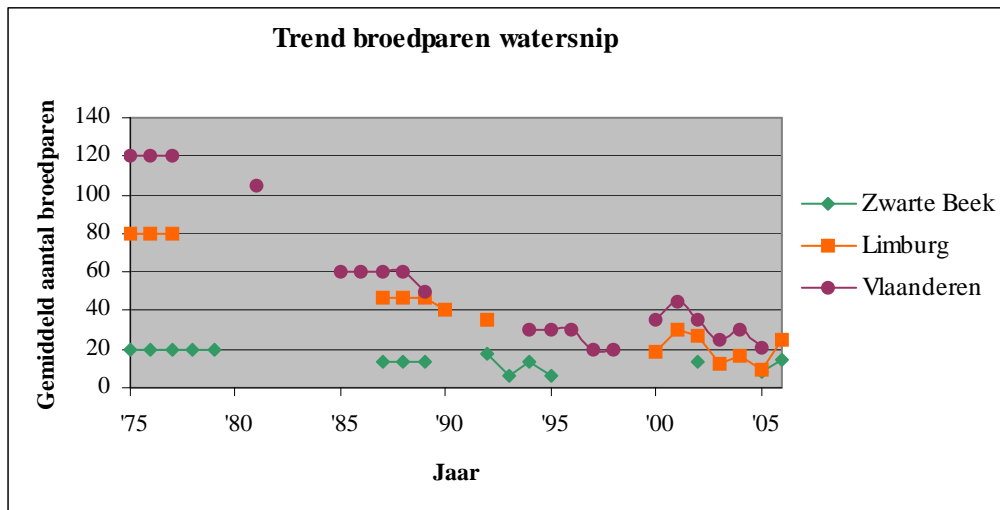
In figuur 3.3 worden de huidige, voormalige en potentiële broedgebieden van de watersnip in Beringen weergegeven (pers. mededeling W. Vanlook). Op deze figuur is te zien dat de watersnip vooral in het meest bovenstroomse gedeelte van de Zwarte Beek in de gemeente voorkomt, tegen het militaire domein. De voormalige broedgebieden geven aan waar de soort tot voor kort nog als broedvogel werd waargenomen. Zeker in het bovenstroomse gedeelte (Koersel) is een vrij grote oppervlakte recent als broedgebied verdwenen. Het potentieel broedgebied tenslotte geeft weer waar de soort volgens de eigenschappen van het gebied tot broeden zou kunnen komen, maar waar tot nu toe nog geen broedgevallen werden vastgesteld.



Figuur 3.3 Voorkomen van de watersnip in Beringen (gegevens: pers. mededeling W. Vanlook, kaart: H. Vercampt).

In figuur 3.4 worden de aantallen broedgevallen van de watersnip weergegeven tijdens de afgelopen decennia in Vlaanderen, Limburg en de vallei van de Zwarte Beek. De soort is sterk achteruitgegaan over gans Vlaanderen. Opvallend is ook dat de soort sinds de jaren '90 bijna uitsluitend nog in de provincie Limburg voorkomt. Na 2000 zijn de Limburgse broedparen beperkt tot de vallei van de Zwarte Beek. De laatste jaren worden af en toe lichte toenames waargenomen in de broedaantallen.

Dit is hoofdzakelijk te danken aan de inspanningen van de terreinbeherende organisaties in de vallei van de Zwarte Beek. Zowel ANB als Natuurpunt leveren reeds jaren grote inspanningen om de unieke natuur in de vallei van de Zwarte Beek te behouden en in oppervlakte te doen toenemen.



Figuur 3.4 De aantallen broedparen van de watersnip tijdens de laatste decennia voor Vlaanderen, Limburg en de vallei van de Zwarte Beek (bron: eindwerk H. Vercampt).

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de activiteiten die in de gemeente reeds ondernomen werden rond natuur, relevant voor de watersnip. Deze activiteiten werden onderverdeeld in terreinacties, communicatie en monitoring.

Actie	Reeds voltooide/gekende actie	Uitvoerder	Opmerkingen
Terreinactie	Plan Watersnip	Natuurpunt	Later opgenomen in Ecologisch impulsgebied van de overheid
	Natuurinrichting Zwarte Beek	VLM	Gestart in 2003
	DuLo waterplannen	Provincie	
	Beheer van de natuurgebieden	Natuurpunt, ANB	
	Aanleg van poelen	Gemeente/Natuurpunt	
	Ophoging van de bedding Oude beek	Gemeente/Natuurpunt	GNOP
Administratieve actie	Subsidies voor verenigingen die acties rond milieu en natuur uitvoeren	Gemeente	
	Supplement op de subsidies van VLM (beheerovereenkomsten)	Gemeente	
Communicatie	Wandelingen en tentoonstellingen in het bezoekerscentrum de Watersnip	VBC de Watersnip	
	Infoborden over holle wegen, aanleg poelen	Gemeente/Natuurpunt	
	Artikels over natuur in gemeentelijk infoblaadje	Gemeente	
	Wandelzoektocht rond natuur voor scholen, milieu-14-daagse, fietstochten	Gemeente	
	Educatieve werking met scholen	VBC de Watersnip	
Monitoring	tellingen broedkoppels watersnip in de vallei van de Zwarte Beek	Natuurpunt	
	monitoring van poelen	HYLEA/gemeente	
	inventaris weidevogels	provincie	

Tabel 3.1 Overzicht van reeds ondernomen acties rond natuur, relevant voor de watersnip in de gemeente Beringen.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan watersnip

BERINGEN

4 Concrete doelstellingen

4 Concrete doelstellingen

4.1 Acties

Bestaande populatie watersnip behouden door volgende acties

- Ondersteuning van initiatieven van terreinbeherende instanties die de populatie watersnip in stand houden
- Ondersteuning van inspanningen van vrijwilligers in de gemeente die zich inzetten voor de bescherming van deze soort
- Rekening houden met de watersnip bij het beheer van waterlopen

Nieuwe kansen creëren voor de watersnip in potentiële gebieden

- Het afstemmen van het beheer/inrichting van percelen in eigendom van de gemeente of van openbare besturen op de noden van de watersnip
- Het rekening houden met effecten van bepaalde maatregelen in gebieden die grenzen aan het leefgebied van de watersnip, zoals bijvoorbeeld in het project Langeneyken
- De ondersteuning van initiatieven van andere instanties om beekvalleien te herstellen, wat onder meer bevorderlijk is voor soorten als de watersnip, bijvoorbeeld het natuurinrichtingsproject Zwarte Beek
- Het ondersteunen van de uitvoering van DuLo-waterplannen, waarin maatregelen worden geadviseerd om wateroverlast te beperken. Beekdalherstellende maatregelen zijn veelal ook gunstig voor de watersnip

4.2 Communicatie/sensibilisatie/educatie

De watersnip staat symbool voor de beekvalleien in Beringen en vertelt de inwoners van Beringen het verhaal van het herstel van de beekvalleien. Belangrijk hierbij is dat duidelijk wordt gemaakt dat dit herstel niet enkel ecologische voordelen biedt, maar dat maatregelen naar waterretentie en veiligheid naar overstromingen toe dezelfde ingrepen vergen. Acties voor de watersnip sluiten aan bij maatregelen voor meer veiligheid rond wateroverlast.

Voor de bezoekers van Beringen wordt de watersnip het symbool van de typisch Kempische beekvalleien. De watersnip wordt als mascotte opgenomen in het toeristische aanbod van Beringen en geeft een gezicht aan het waardevolle beekdallandschap in de gemeente.

Hierbij worden de mogelijke koppelingen met bestaande/opstartende initiatieven zoals het GLE-project, natuurinrichting Zwarte Beek, enz. zoveel mogelijk benut.

4.3 Monitoring

- De watersnip wordt jaarlijks gemonitord volgens een gestandaardiseerde telmethode, en dit zowel op plaatsen waar de soort reeds nu voorkomt, als in potentieel geschikte gebieden
- Alle acties (wandelingen, activiteiten met scholen, beheeractiviteiten, e.a.), publicaties en gebeurtenissen in verband met de geadopteerde soort worden bijgehouden in een logboek op de milieudienst

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan watersnip

BERINGEN

5 Acties

5 Acties

5.1 Terreinacties

5.1.1 Watersnip en waterbeheer: twee handen op één buik (DuLO-waterplannen)

In een samenwerkingsverband tussen de waterbeheerders werden DuLo-waterplannen opgemaakt om duurzaam waterbeheer te ontwikkelen op lokaal niveau. De lokale waterbeheerders zijn in eerste instantie gemeenten, wateringen, provincies en het Vlaams Gewest, maar ook andere sectoren zoals drinkwatermaatschappijen, landbouw, natuur en industrie werden bij de opmaak van deze plannen betrokken. Financiering voor de opmaak van het DuLo-waterplan kan bekomen worden via de samenwerkingsovereenkomst, cluster water. De provincie heeft het initiatief genomen om, los van het niveau van ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst, gebiedsdekkend een DuLo-waterplan af te werken.

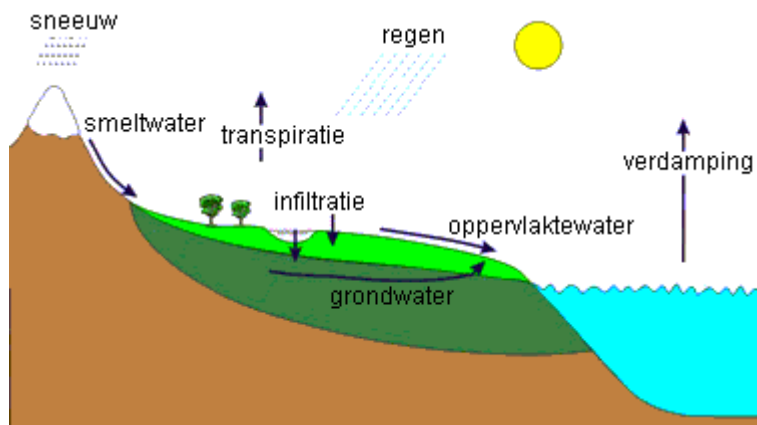
Het plan wordt ontwikkeld via zeven 'watersporen'

- Maximale retentie van hemelwater aan de bron
- Sanering van afvalwaterlozing
- Kwaliteit van riolerings- en zuiveringsinfrastructuur
- Diffuse verontreiniging
- Erosie
- Kwantitatief, kwalitatief en ecologisch duurzaam waterlopenbeheer
- Duurzaam (drink-) watergebruik

In eerste instantie werd een doelstellingsnota opgemaakt, waarin de kansen voor lokaal waterbeleid per deelbekken werden geschetst. In een tweede fase werden deze kansen vertaald in een pakket 'acties en maatregelen'.

A. Het belang van de DuLo-waterplannen voor de watersnip

Voor de watersnip zijn eigenlijk alle watersporen van belang. De watersporen 'maximale retentie van hemelwater aan de bron' en 'kwantitatief, kwalitatief en ecologisch duurzaam waterbeheer' zijn het meest voor de hand liggend aangezien deze maatregelen rechtstreeks ingrijpen op de vochtigheid van de graslanden in de vallei, wat een cruciale factor is voor deze soort. Maar ook de watersporen die de waterkwaliteit verbeteren zijn belangrijk voor de watersnip. Waterkwaliteit heeft immers een grote invloed op de vegetatie van de natte graslanden. Vervuild en voedselrijk water zal de typisch lage (zegge-) vegetatie in de hooilanden vervangen door dichte, hoge vegetatie, wat nadelig is voor de watersnip. In deze sterk verruigde hooilanden wordt het erg moeilijk voor de watersnip om voedsel of een geschikte broedplaats te vinden. Dit geeft eveneens aan dat de watersnip niet enkel maatregelen in de vallei nodig heeft, maar ook op de valleiranden. Het water (zowel regenwater als afvalwater) van de valleiranden komt immers steeds terecht in die natte valleigronden waar de watersnip broedt, via beekjes of via grondwaterstroming (zie figuur 5.1). Het voor de watersnip levensnoodzakelijke water komt dus deels van de valleiranden. Dit toont aan dat ook op deze plaatsen maatregelen genomen kunnen worden ten voordele van de watersnip. Een voorbeeld hiervan is afvalwaterzuivering.



Figuur 5.1 De weg die water aflegt in valleigebieden (figuur: www.techna.nl).

Binnen het waterspoor ‘duurzaam (drink-) watergebruik’ kan de watersnip ook een sensibiliserende rol vervullen naar duurzaam watergebruik.

B. Maximale retentie van hemelwater aan de bron

Om wateroverlast te vermijden is het van groot belang de natuurlijke sponswerking van een beekvallei optimaal te laten functioneren. Deze sponswerking houdt in dat de beekvallei zich in tijden van veel neerslag als het ware ‘volzuigt’ met water. Het grote voordeel is dat dit water later langzaam weer wordt afgegeven aan de waterlopen. Zo wordt de afvoer van grote hoeveelheden neerslag over een relatief lange periode gespreid en wordt lokale wateroverlast voor een groot deel vermeden. Deze overlast zou zich wel voordoen wanneer al het regenwater snel zou worden afgevoerd naar de waterlopen.

Om de beekvallei optimaal als ‘natuurlijke spons’ te laten functioneren, is het belangrijk de natuurlijke (grond-) waterstand te herstellen. De ‘spons’ moet immers vochtig gehouden worden, anders ‘verteert’ ze en verliest het beekdal zijn sponswerking. Twee maatregelen zijn hier van groot belang:

Infiltratie van regenwater in de bodem

Door de verharding van een groot deel van het oppervlakte kan regenwater niet meer voldoende infiltreren in de bodem. Regenwater dat terecht komt op bijvoorbeeld geasfalteerde parkings, wegen enz. stroomt snel en oppervlakkig af naar riolen, grachten of beekjes. Wanneer al dit water op korte tijd in de waterloop samenkomt, ontstaan de bekende problemen van wateroverlast. Wanneer dit regenwater eerst in de ondergrond kan dringen en veel langzamer en ondergronds naar de waterloop gevoerd wordt, komt dit water over veel langere tijd gespreid in de waterloop terecht, zonder wateroverlast te veroorzaken (= sponswerking). Door het infiltreren van regenwater in de bodem wordt bovendien het grondwater aangevuld, wat belangrijk is als watervoorraad in periodes van langdurige droogte. Die grondwaterstand is van groot belang voor de watersnip. Hij houdt immers van natte graslanden.

Maatregelen die de infiltratie van regenwater in de bodem bevorderen

- Aanleggen van verharde oppervlakten zo veel mogelijk beperken
- Aanleg van buffer- en infiltratiebekkens, hemelwaterputten in de buurt van verharde oppervlakten
- Groendaken
- Afkoppeling van hemelwater bij woningen en gescheiden rioleringsstelsel
- Buffer- en infiltratiebekkens langs regenwaterafvoerleidingen van gescheiden rioolstelsels

C. Herstellen van oorspronkelijke beekpeilen en/of -structuren

Naast infiltratie van regenwater in de bodem kunnen ook andere maatregelen nodig zijn om het natuurlijke beekpeil en de daarmee verbonden sponswerking van de vallei te herstellen of te behouden. Sterke drainage van de natte beekdalgronden hebben de sponscapaciteit van dergelijk systeem lokaal erg doen afnemen de voorbije decennia. Wanneer dergelijke gronden met sponswerking te sterk verdrogen, wordt de structuur (veen) afgebroken, waardoor de opzwellcapaciteit van deze gronden verloren gaat. Verhoging van het waterpeil in een aantal beken kan bijvoorbeeld een belangrijke maatregel zijn.

De structuur van een waterloop heeft eveneens een erg grote invloed op de afvoercapaciteit en de peilen in de waterloop: door rechtrekking zijn heel wat waterlopen herschapen in rechte 'kanalen', wat de afvoer van water sterk versnelt en stroomafwaarts voor wateroverlast kan zorgen. Hermeanderen (opnieuw laten kronkelen) van beken verlengt de afstand en de tijd dat het water onderweg is in de waterloop en zorgt er bij gevolg voor dat het samenkomen van grote hoeveelheden water over een langere periode gespreid wordt, zodat kansen op overstroming verlaagd worden.

D. Sanering van afvalwaterlozingen

Recent werden door N.V. Aquafin nieuwe zoneringsplannen opgemaakt die gebieden indelen in zones waarin aangegeven wordt volgens welke zuiveringsmethoden het huishoudelijk afvalwater behandeld dient te worden in de toekomst. De definitieve plannen worden verwacht in 2007. Voor zone C (geen aansluiting mogelijk op RWZI) en niet-gerioleerde gebieden worden twee methoden voorgesteld voor de zuivering van het afvalwater. Indien mogelijk kan het afvalwater van een aantal huizen samen behandeld worden in een KWZI (kleinschalige waterzuiveringsinstallatie). De gemeente kan voor de bouw hiervan subsidies krijgen (RIO-besluit van 2002). Particulieren die zelf zullen moeten instaan voor de behandeling van hun eigen afvalwater via een IBA (Individuele Behandeling van Afvalwater) kunnen subsidies verkrijgen van de gemeente (via samenwerkingsovereenkomst) en van het Vlaams Gewest.

De stad Beringen voorziet subsidies voor de aanleg van IBA's. Sensibilisering is echter eveneens een belangrijke component aangezien mensen vaak niet op de hoogte zijn van de noodzaak om hun afvalwater te behandelen. Hoewel de definitieve plannen nog niet klaar zijn, is voor een aantal woningen nu reeds duidelijk dat het aanleggen van een IBA de enige mogelijke oplossing is.

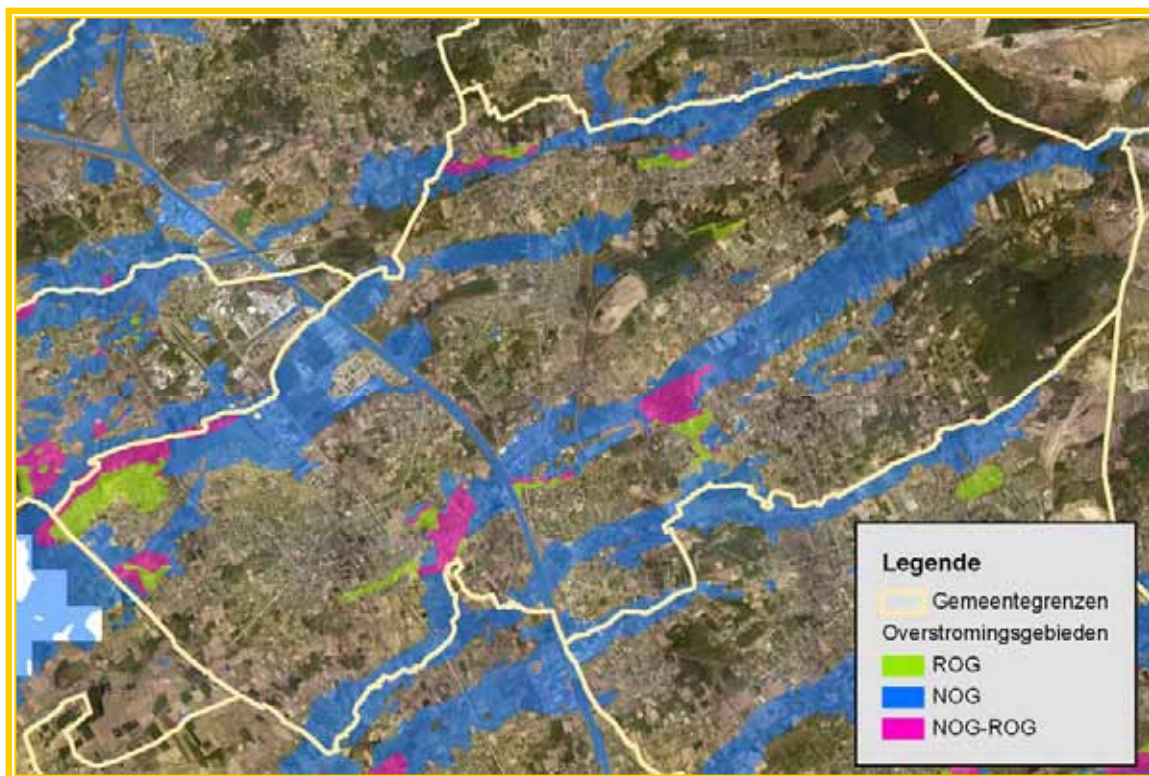
Algemene werken om de efficiëntie van afvalwaterzuivering te verhogen zijn in dit opzicht eveneens van groot belang. Voorbeelden hiervan zijn afkoppeling van hemelwater, aanleg van gescheiden rioleringsstelsel, reductie van sedimentatie in de riolering, parasitaire debieten opsporen, optimaliseren van de werking van overstorten, enz.

E. Voorkoming van diffuse verontreiniging

Diffuse verontreiniging heeft een belangrijke invloed op de waterkwaliteit en de watergebonden ecosystemen. Het huidige MAP (mestactieplan) zorgt ervoor dat diffuse verontreiniging door meststoffen afneemt. Het naleven van de bepalingen rond oeverzones opgenomen in het decreet Integraal Waterbeleid zowel door landbouwers als particulieren vormt een belangrijke uitdaging. Sensibilisering en ondersteuning zullen hierbij erg belangrijk zijn. Het beperkt gebruik van bestrijdingsmiddelen dient eveneens meer gestimuleerd te worden. Ook hier zal sensibilisering een belangrijke rol spelen.

F. Kwantitatief, kwalitatief en ecologisch duurzaam waterbeheer

Gekoppeld aan de maximale retentie van regenwater aan de bron (zie hoger) is het voorzien van mogelijkheden om water te bergen in en buiten de waterlopen van groot belang om overstromingen in woonzones te vermijden. Bij voorkeur wordt voor deze berging van water gebruik gemaakt van de natuurlijke overstromingsgebieden (NOG 's) die zo goed mogelijk hersteld worden of ingericht worden zodat ze in het landschap passen. Het opnieuw inschakelen van alle natuurlijke overstromingszones is niet realiseerbaar in heel wat gevallen aangezien er vaak dorpskernen of bebouwing in deze zones aanwezig zijn. De bescherming van deze bebouwing kan enkel gerealiseerd worden door het maximaal herstel van de natuurlijke overstromingszones en/of het bijkomend inrichten van nieuwe overstromingsgebieden. De laatste decennia hebben zich enkele periodes met overstromingen voorgedaan. De gebieden die in de periode 1988-2003 overstroomd zijn, worden weergegeven op de zogenaamde ROG-kaarten (recent overstroomde gebieden). ROG 's zijn dus gebieden die de afgelopen decennia overstroomd werden en hoeven niet overeen te komen met de NOG 's. De oorzaak hiervan zijn voornamelijk het ingrijpen van de mens om NOG-gebieden van overstroming te vrijwaren om ze als landbouw- of woongebied in gebruik te nemen, zodat andere, normaal niet overstroomde delen, nu wel te maken krijgen met wateroverlast.



Figuur 5.2 NOG- en ROG-gebieden in Beringen.

In figuur 5.2 worden de NOG 's en ROG 's in Beringen weergegeven. De beekvalleien komen als duidelijk gekleurde zones naar boven. Dat is ook logisch aangezien deze valleien van nature een opvangfunctie hebben in periodes met veel water (natuurlijke overstromingsgebieden).

Opvallend is dat slechts een klein deel van de natuurlijke overstromingszones (blauw + paars) ook daadwerkelijk als overstromingsgebied functioneert tijdens de laatste decennia (paars). Recent overstromde gebieden die buiten het natuurlijke overstromingsgebied liggen (groen) zijn relatief schaars, maar toch niet verwaarloosbaar.

G. Concrete projecten voor Beringen uit de DuLo-waterplannen

Hieronder worden een aantal concrete projecten uit de DuLo-waterplannen kort toegelicht. Deze projecten situeren zich op grondgebied van Beringen en hebben belangrijke positieve consequenties voor de broedpopulatie watersnip in de gemeente.

Integraal project voor de Stalse molen: oplossen van het vismigratieknelpunt, creëren van natuurlijk overstromingsgebied en een oplossing geven aan het ontoereikend debiet stroomafwaarts van de Stalse molen.

Binnen dit project wordt voor bovenvernoemde knelpunten een oplossing gezocht. Voor de watersnip is vooral het punt 'creëren van een overstromingsgebied' van belang. Vanuit natuurinrichting wordt onderzocht of het gebied rond de Stalse molen kan ingericht worden als een soort natuurlijk overstromingsgebied. Meer bepaald het middelste gedeelte – waar zich een laagte bevindt – zou vernat worden zodat een soort doorstroommoeras gecreëerd wordt, wat voor de watersnip potentieel voedsel- of zelfs broedgebied kan worden.

Deze maatregel kan belangrijke effecten hebben zoals het verminderen van de risico's op wateroverlast in Beringen-centrum. Het creëren van een overstromingsgebied vraagt een goede communicatie en is een proces waarbij omwonenden van bij het begin betrokken dienen te worden. De gemeente kan hier een erg belangrijke rol in vervullen (zie hoofdstuk 6).

De oplossing voor deze knelpunten zit eveneens vevat in het natuurinrichtingsproject Zwarte Beek.

Partners

Stad Beringen, VLM, Natuurpunt, ANB, Provinciale Visserijcommissie, provincie Limburg

Tijdsplan

De uitvoering van de aanleg van de overstromingszone wordt voorzien in de periode 2006-2012.

Financieel plan

De totale kosten voor al deze maatregelen worden geraamd op 170.000 €. Het aanleggen van de overstromingszone wordt geraamd op 150.000 €. Deze werken kunnen voor twintig procent gesubsidieerd worden door de provincie Limburg.

Project verhoging van het waterpeil van de Oude Beek in Koersel

De Oude Beek speelt een cruciale rol in de waterhuishouding van de vallei van de Zwarte Beek. De uitdiepingen en ook de uitschuring van de beekbodem in het verleden hebben een sterk verdrogend effect op de vallei. In het verleden werden reeds bodemverhogingen in de beek uitgevoerd door de stad Beringen en natuurverenigingen. Deze bleken een heel positief effect te hebben op de vernatting van de vallei. Deze vernatting is niet alleen voor de waardevolle natuur in de vallei van cruciaal belang, ook de sponswerking van dit vrij intacte beekdallandschap hangt nauw samen met de vochtigheid van de bodem in de vallei. Deze sponswerking kan een belangrijke rol spelen in het voorkomen van wateroverlast tijdens periodes met overvloedige neerslag (zie hoger). Watersnippen broeden nog in de vallei van de Zwarte Beek en zijn erg afhankelijk van de natte graslanden in de vallei. Deze soort zal dan ook zeker baat hebben bij de verhoging van de bodem van de Oude Beek op andere trajecten dan waar dit reeds gebeurde. Op deze wijze wordt de watersnip mee een symbool voor een natuurlijke bescherming tegen wateroverlast.

In een voorstudie zal onderzocht worden welke plaatsen het meest geschikt zijn voor vernatting en welke bijkomende maatregelen er eventueel nog genomen moeten worden. Deze actie werd eveneens opgenomen in het natuurinrichtingsproject Zwarte Beek, afstemming met dit project is dus van groot belang.

Partners

Stad Beringen, VLM, ANB

Tijdsplan

De uitvoering zal gebeuren door de stad Beringen en het ANB en wordt voorzien in de periode 2006-2012.

Financieel plan

De kosten voor de uitvoering van dit project worden geraamd op 30.000 €.

KWZI 'de Watersnip' in Beringen

Het bezoekerscentrum 'de Watersnip' is nog niet via een openbare riolering aangesloten op een waterzuiveringsinstallatie. Het afvalwater passeert nu een septische put en komt dan terecht in een gracht. Zuivering van het afvalwater van het bezoekerscentrum via een KWZI zou niet alleen positieve effecten hebben voor de zuiverheid van het water dat richting de beekvallei stroomt, het zou eveneens een mooi demonstratieproject zijn waarin het belang van zuiver water voor de watersnip op een attractieve manier aan de burger kan verteld worden.

Partners

Stad Beringen, VMM, ANB, VLM, Aquafin

Tijdsplan

De uitvoering zal gebeuren door het ANB en wordt voorzien in de periode 2006-2012.

Financieel plan

De voorlopige kost wordt geraamd op 75.000 €.

Ook stroomopwaarts (Hechtel-Eksel) en stroomafwaarts (Halen) van Beringen worden ingrepen voorzien in het kader van de DuLo-waterplannen. Dit is een erg belangrijk gegeven aangezien maatregelen slechts hun optimale effect zullen hebben wanneer over de ganse beekvalleien inspanningen worden geleverd, van bron tot monding.

5.1.2 Herstel van het beekdallandschap vallei van de Zwarte Beek - waterbeherende functie van natuurlijke beekvalleien - een bescherming tegen wateroverlast (natuurinrichting)

Het natuurinrichtingsproject Zwarte Beek heeft als doel het nog relatief intacte en natuurlijke beekdallandschap te herstellen. Door het verwezenlijken, inrichten en beheren van grote aaneengesloten natuurgebieden wil dit project de natuurlijke functie van het beekdallandschap en de bijhorende typische levensgemeenschappen van planten en dieren in stand houden. Naast de hoge natuurlijke rijkdom die dit gebied nog herbergt, speelt de regulerende functie van het beekdal ten opzichte van water (sponswerking) een belangrijke rol: in periodes van grote hoeveelheden neerslag zuigen de natte graslanden een groot deel van dit water op en houden het een tijdje vast zodat niet al het water op hetzelfde moment in de waterlopen terecht komt en voor wateroverlast zorgt. Wanneer het peil in de waterlopen opnieuw zakt, geeft de 'spons' geleidelijk aan het opgeslagen water vrij. Op deze wijze wordt de afvoer van grote hoeveelheden water sterk gespreid over de tijd zodat kansen op overstroming sterk verminderd worden.

Het projectgebied strekt zich uit over een oppervlakte van 674 ha op het grondgebied van de stad Beringen, deelgemeente Koersel. Het omvat de vallei van de Zwarte Beek vanaf het militair domein 'Kamp van Beverlo' tot aan de Stalse molen. Ook de omgeving van het Fonteintje, het Vlaams Bezoekerscentrum 'de Watersnip' en aansluitend de gemeentebossen liggen binnen het project. Dit gebied is voor de watersnip erg belangrijk. Ongeveer de helft van de totale Vlaamse populatie watersnip komt hier tot broeden. Bij de natuurinrichting zal dan ook bijzondere aandacht aan deze soort geschonken worden.

Naast terreinrealisaties zijn 'toegankelijkheid en recreatie' eveneens belangrijke aandachtspunten binnen het natuurinrichtingsproject. Onder de leuze 'natuur voor iedereen' zal getracht worden recreatie zo optimaal mogelijk te sturen en te zoneren. Ook hier kan de watersnip zijn rol als 'mascotte' waarmaken: hij is de ideale gids om het verhaal van natuurontwikkeling en waterbeheer te vertellen (zie hoofdstuk 6).

Stand van zaken binnen het natuurinrichtingsproject Zwarte Beek

Het ANB heeft het initiatief genomen voor dit natuurinrichtingsproject. De VLM zal de uitvoering doen. In 2002 stelde de stad Beringen een openbaar onderzoek in over het projectrapport met de voorgestelde maatregelen en over de lijst van belanghebbenden in het natuurinrichtingsproject 'Zwarte Beek'. Tijdens een aantal zitdagen kregen mensen de kans vragen of opmerkingen te formuleren hieromtrent. De drieënvijftig binnengekomen opmerkingen en bezwaren werden allen behandeld.

Ondertussen startte een onderzoek over recreatie in het gebied en werd gestart met de gesprekken met bewoners en grondeigenaars binnen het projectgebied.

Inwoners en eigenaars binnen het projectgebied worden op de hoogte gehouden via een krantje 'natuurinrichting Zwarte Beek', dat op geregelde tijdstippen verschijnt.

5.1.3 Maatregelen voor watersnip - bijkomende mogelijkheden voor de gemeente

Inventaris van de gronden van de openbare besturen

In het kader van de samenwerkingsovereenkomst maakt de stad Beringen een inventaris op van alle gronden in eigendom van de openbare besturen (stad Beringen, OCMW, kerkfabriek). De inventaris zal een erg waardevolle databank opleveren. Een aantal van de percelen die in eigendom zijn van de openbare besturen hebben mogelijk een grote potentiële waarde als broed- of voedselgebied voor de watersnip. Op basis van deze inventaris kan nagegaan worden om welke percelen het gaat. Vervolgens kan in overleg met het betrokken openbaar bestuur nagegaan worden of het beheer van deze percelen aangepast kan worden aan de noden van de watersnip, zodat deze gebieden een extra broedgebied kunnen worden voor de soort en de populatie binnen Beringen weerom versterkt wordt.

Mogelijkheden (financieel + praktisch) voor inrichting en beheer van deze percelen.

- Overdracht van het beheer aan Natuurpunt vzw
- Inrichting van het gebied met subsidies vanuit de samenwerkingsovereenkomst, ARO (landschapsanimateur of andere mogelijke kanalen).

Partners

Stad Beringen, RLLK, OCMW, Kerkfabriek.

Project Langeneyken

In het kader van het project Langeneyken kan de watersnip mee in rekening gebracht worden bij de inrichting van het gebied. De maatregelen binnen dit project situeren zich voornamelijk op de rand van de vallei van de Helderbeek, niet in het natte gedeelte in de vallei. Maar zoals eerder reeds aangegeven, hebben maatregelen op de valleiflanken invloed op de vallei zelf aangezien het water van de rand richting de beek stroomt en bijvoorbeeld de kwaliteit en/of de kwantiteit hierdoor sterk bepaald kan worden.

Meer informatie rond het project Langeneyken is te verkrijgen bij het RLLK en de milieudienst van de gemeente Beringen.

Partners

Stad Beringen, Monumentenzorg Beringen, RLLK.

Knoteikenproject

Ook in dit project zijn de voorziene maatregelen niet van rechtstreeks belang voor de watersnip. Knoteiken zijn echter een symbool voor de valleiflanken. Zij vormden een typisch landschappelijk element van de randen van de beekvalleien. Via dit project zullen inspanningen geleverd worden om dit kenmerkende landschapselement opnieuw een plaats te geven in het landschap. Hieraan gekoppeld kan de nadruk gelegd worden op het belang van een goed beheer van de valleiflanken voor de watersnip die in de nattere delen leeft in de vallei. Hierdoor wordt benadrukt dat enkel het herstel van de ganse beekvallei, van bron tot monding en van beek tot valleirand nodig is om kwetsbare soorten als de watersnip opnieuw kansen te geven.

De stad Beringen kan de acties binnen dit project op deze manier de aandacht vestigen op de unieke waarde van het valleilandschap in onder andere de Zwarte Beek, met de watersnip als symbool voor de nattere gedeelten en de knoteiken als typisch kenmerk voor de flanken.

Meer informatie rond het knoteikenproject: RLLK en de milieudienst van de gemeente Beringen.

5.2 Administratieve acties

5.2.1 Opstarten werkgroep 'watersnip'

Binnen Beringen liggen enorm veel kansen om het verhaal van beekdallandschappen en hun functies op een aanschouwelijke manier te visualiseren naar het publiek. Hiervoor zou het erg nuttig zijn als er een werkgroep 'watersnip' opgericht zou worden. Deze werkgroep kan ideeën uitwerken rond herstel van beekdallandschappen en educatie en sensibilisatie hieromtrent. Vervolgens kan voor deze uitgewerkte ideeën gezocht worden naar financiële bronnen voor de realisatie ervan. Aangezien er enkele initiatieven rond beekdalherstel (natuurinrichting, GLE Zwarte Beek, ...) worden opgestart of lopende zijn, kunnen deze uitgewerkte voorstellen mogelijk gerealiseerd worden binnen deze initiatieven of kunnen zij de motivatie voor een verlenging of vervolgproject verstevigen.

In dit actieplan worden een heel aantal suggesties en mogelijkheden aangehaald om het herstel van beekvalleien te koppelen aan de adoptie van de watersnip. De concrete uitwerking van deze ideeën dient te gebeuren via een proces van overleg met verschillende betrokken partijen. Wanneer deze partijen vertegenwoordigd zijn in deze werkgroep, kan deze samenwerking gestimuleerd worden. De gemeente neemt het initiatief om deze werkgroep op te richten en heeft in de werkgroep een aantal vertegenwoordigers (schepenen van Leefmilieu en de milieuambtenaar). Deze werkgroep zou bijvoorbeeld tweemaal per jaar kunnen samenkomen. Hier kan de stand van zaken worden toegelicht rond lopende acties, wie waarmee bezig is en wie wat op de planning heeft staan. Ook zal er ruimte zijn om nieuwe ideeën uit te werken, initiatieven te koppelen en taken op elkaar af te stemmen. Door de werkgroep uitgewerkte ideeën worden aan het schepencollege voorgelegd ter goedkeuring. Deze samenwerking is uitermate belangrijk om tot een waardevol resultaat te komen dat door iedereen gedragen wordt.

5.2.2 Ondersteunen van initiatieven die beekvalleien herstellen en soorten als de watersnip de kans geven zich verder te versterken tot een voor Vlaanderen unieke kernpopulatie

In bovenstaande paragrafen werd aangegeven dat een herstel van het volledige beekdal noodzakelijk is om soorten als watersnip opnieuw kansen te geven. Bovendien dragen heel wat van die herstelmaatregelen bij aan de bescherming van woongebieden tegen wateroverlast. Hiervoor is het echter belangrijk dat iedereen zijn steentje bijdraagt, niet enkel op de percelen in de vallei waar de watersnip broedt, maar ook op de randen van de vallei, waar de mensen wonen. Burgers kunnen vanuit de gemeente ondersteund worden bij hun acties voor de watersnip.

Zo kan de gemeente subsidiereglementen opstellen voor volgende acties.

- Aanleg van groendaken, IBA's, afkoppeling van hemelwater, enz.
 - Doel: herstel van natuurlijke aanvoer van zuiver grond- en regenwater in de vallei
 - Financiering: binnen de samenwerkingsovereenkomst kan de gemeente een budget vrijmaken voor de subsidiëring van bijvoorbeeld groendaken, IBA's, regenwaterputten, enz.
- Verenigingen die beheerswerken uitvoeren in natuurgebieden
 - Doel: verenigingen uit Beringen stimuleren om zich in te zetten voor de natuur in de gemeente
 - Financiering: er dient nagegaan te worden of binnen de samenwerkingsovereenkomst hiervoor een subsidie kan aangevraagd worden
 - Opmerking: Beringen heeft momenteel reeds dit subsidiereglement ingevoerd. De gemeente kan de subsidies voor werken die ten goede komen aan de watersnip (vb. openkappen van natte percelen in de beekvalleien) verhogen zodat deze acties extra in de aandacht komen
- Grondenruil met landbouwers die percelen hebben in de vallei: ruilen met percelen van de gemeente buiten de vallei
 - Doel: voor landbouw minder waardevolle (vaak ecologisch meer waardevolle percelen) in de vallei omruilen tegen percelen op de valleirand
 - Financiering: gronden op de valleirand in eigendom van de gemeente

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan watersnip

BERINGEN

6 Communicatie

6 Communicatie

6.1 Provinciale communicatie

Een aantal acties richt zich tot alle Limburgse gemeenten. Deze acties - uitgewerkt door de provincie en de regionale landschappen - worden aan de gemeente aangeboden.

6.1.1 Sensibilisatie en betrokkenheid van de gemeenten

Brief

Aan het college van burgemeester en schepenen en de gemeenteraad wordt een brief met één pin en een folder van Countdown 2010 gestuurd.

Doel

- De geadopteerde soort en het project blijven “leven” bij het beleid.
- Het schepencollege en de gemeenteraad ziet het verband tussen dit project en het Europese Countdown 2010-initiatief. Beide streven naar het behoud van de biodiversiteit.
- Het schepencollege en de gemeenteraad wordt aangespoord om als gemeente lid te worden van Countdown 2010.

Doelgroep

- College van burgemeester en schepenen.

Concrete uitwerking

- De brief wordt door de deputatie van de provincie Limburg verstuurd naar de verschillende colleges van burgemeester en schepenen. Elke brief bevat één pin maar geeft het college de mogelijkheid om bij te bestellen.
- Deze actie wordt gekoppeld aan het eindevenement.

6.1.2 Productontwikkeling

Kwartetspel

Kwartetspel over de Limburgse soorten. De bedoeling van het spel is om jongere en oudere generaties op een ludieke wijze terug met elkaar in contact te brengen. De Limburgse soorten zijn hiervoor als ‘levend erfgoed’ uitermate geschikt. Heel wat van deze soorten zijn immers sterk gekoppeld aan historische landschappen: de boomleeuwerik en nachtzwaluw aan heide, de geelgors aan kleinschalige akkers en weilanden met houtkanten, de grauwe gors en de veldleeuwerik aan graanakkers rijk aan akkeronkruiden, de zwarte specht aan oude bossen, enz. Oudere mensen kennen deze stilaan verdwijnende landschappen vaak nog erg goed, zij zijn er immers in opgegroeid. Jongere generaties hebben die voeling met dit landschap echter veel minder. Toch is het belangrijk dat jongeren dit stukje geschiedenis uit hun eigen streek meekrijgen.

Op deze manier stimuleren we de trots en het respect van mensen voor onze typische natuur en landschappen, alsook de typisch Limburgse soorten die hieraan gekoppeld zijn. Respect voor deze zaken betekent ook dat de kans dat deze mensen zorg gaan dragen voor dit landschap en de soort vergroot. Via anekdotes, legendes, enz. zullen deze items op een speelse manier aan bod komen in het kwartetspel.

Op die manier wordt de verbondenheid tussen mensen en natuur enerzijds en verbondenheid tussen mensen onderling anderzijds gestimuleerd. De aanvraag voor de realisatie van het kwartetspel werd ingediend door het RLLK bij de Koning Boudewijnstichting.

6.1.3 Educatie

Doel

- Kinderen en jongeren informeren over en warm maken voor het project. Het belang van de Limburgse soorten en het behoud van biodiversiteit onder hun aandacht brengen.
- Jongeren op termijn inzetten bij het beheer van de soort.

Doelgroep

Kinderen en jongeren

MOS (Milieuzorg Op School)

In het kader van MOS kunnen scholen de adoptiesoort van hun gemeente mee opnemen in hun MOS-thema “natuur op school” (basisonderwijs), “groenvoorziening” (secundair onderwijs) of voor enkele soorten het thema “water”. MOS-scholen werken steeds op drie niveaus: op klasniveau, op schoolniveau, en via een bezoek aan een natuureducatief centrum of een natuurgebied. Voor informatie en ondersteuning op deze drie niveaus kunnen de scholen terecht bij de provinciale MOS-begeleiders. Leermiddelen (voor zowel basis als secundaire scholen) kunnen steeds ontleend worden in het documentatiecentrum van het Provinciaal Natuurcentrum in Bokrijk.

Daarnaast werkt de provinciale MOS-werkgroep ook samen met de Limburgse hogescholen (passend binnen een MOS-werking).

- Per groep van adoptiesoorten (vogels, vlinders, zoogdieren, ...) maakten laatstejaarsstudenten van de XIOS-hogeschool (opleiding voor kleuteronderwijzer en onderwijzer) een educatieve handleiding met een verticale leerlijn (van kleuterniveau tot 6de leerjaar). Hierbij horen heel veel lesideeën (vanuit wereldoriëntatie maar ook andere leergebieden) maar ook enkele concreet uitgewerkte lesjes of excursies.
- Het Provinciaal Natuurcentrum begeleidt bovendien een eindwerk aan de KHLim, rond het behoud van de biodiversiteit. Ook hierin is een verticale leerlijn (van 1ste tot 6de leerjaar) verwerkt met werkbladen en veel lesideeën voor elke graad.

Leerkrachten, ongeacht van welke basisschool in Limburg of welk leerjaar, kunnen dus beschikken over deze publicaties. Ze kunnen een belangrijke aanzet betekenen om aan de slag te kunnen met de gemeentelijke adoptiesoort. Deze publicaties kunnen uitgeleend worden in het documentatiecentrum van het Provinciaal Natuurcentrum in Het Groene Huis in Bokrijk.

Concreet voorbeeld

De bedoeling is dat de school deze activiteiten spreidt over het hele schooljaar. Best begint men met een brainstorm die resulteert in een planning waarbij gedurende momenten in (bijna) alle maanden van het schooljaar, alle graden bezig zijn met de adoptiesoort.

Hierna wordt een voorbeeld van hoe een MOS-school kan werken rond de adoptiesoort in haar gemeente gegeven.

- Samen met de MOS-werkgroep maken de directie en de leerkrachten een planning op voor de rest van het schooljaar (oktober)
- Naar aanleiding van een krantenartikel organiseert de leerkracht een klastgesprek over de achteruitgang van de biodiversiteit, leerlingen zoeken info over de soort(en) op in de plaatselijke bibliotheek en op het internet (november)
- Organiseer een inleefmoment voor gans de school: bv. een paar leerlingen die 's morgens als vlinder verkleed over de speelplaats 'fladderen', als salamander over de grond kruipen, als vogel door de lucht zweven, enz.(november-december)
- In de MOS-werkgroep en/of het leerlingenparlement worden mogelijke beschermingsacties besproken, een deskundige van een natuurvereniging wordt uitgenodigd en na enkele vergaderingen komt men tot een actieplan (oktober-februari)
- Tijdens de lessen Nederlands, muzische vorming (tekenen, knutselen, muziek, ...) wordt de creativiteit van de leerlingen aangesproken. Er worden bv. posters gemaakt die in de school worden opgehangen (mei-juni)
- Op de ouderraad wordt besproken hoe leerlingen en hun ouders gestimuleerd kunnen worden om in de eigen tuin maatregelen te nemen voor de adoptiesoort of aanverwante soorten (algemeen vlinders, vogels, amfibieën, ...). Tijdens een welbepaald weekend wordt een telmoment georganiseerd in alle tuinen van de gemeente (april)
- De milieuwergroep organiseert een persconferentie om de geplande actie op school toe te lichten (juni)
- Leerlingen bezoeken een natuureducatief centrum of helpen tijdens een project mee aan beheerswerken (oktober-mei)
- Educatieve publicaties, een cd-rom en posters over de dier- of plantengroep waartoe de adoptiesoort behoort, worden ontleend in het documentatiecentrum van het Provinciaal Natuurcentrum om te gebruiken tijdens de lessen (juni)
- Op het einde van het schooljaar wordt tijdens het schoolfeest gewerkt rond de adoptiesoort met de presentatie van de knutselwerkjes, zelf gemaakte liedjes, gedichten, ...
- Op school wordt een gedeelte van de parking heringericht en omgevormd tot een bloemenweide, een beestenpoel, etc. eventueel met zitbank en buitenklasje (volgend schooljaar)
- De MOS-werkgroep organiseert een evaluatiemoment en publiceert de resultaten in het schoolkrantje (begin volgend schooljaar)
- Ouders en burens worden betrokken bij onderhoud en toezicht van de aangelegde tuin of poel

6.1.4 Soortevenementen

Met een aantal doelgroepen kunnen “soortevenementen” zoals een vlinderweek, een amfibieënweekend, een vogeldag, etc. georganiseerd worden. Deze evenementen kunnen aan andere initiatieven zoals bijvoorbeeld “dag van de aarde” of “dag van de biodiversiteit” gekoppeld worden.

De provincie neemt hier samen met de regionale landschappen het voortouw en informeert de betreffende gemeenten.

6.1.5 Informatieverstrekking

Pers

In bijlage 4 vind je een basistekst die gebruikt kan worden bij het uitwerken van persteksten.

Er verschijnen ook artikels in tijdschriften o.a.

- meer wetenschappelijke artikels: bv. Natuur.Focus
- gepopulariseerde bijdragen: bv. in Libelle
- Europese communicatie: bv. Tijdschrift EU, Countdown 2010
- Limburgse communicatie: bv. Natuur & Milieu

Website

- www.limburg.be/limburgsesoorten
- www.likonaforum.be
- www.rlkm.be
- www.rllk.be
- www.rlh.be

Op de websites vind je algemene informatie over het project, de soorten, aankondigingen van activiteiten, ...

6.2 Regionale communicatie

(a) In het voor- en najaar van 2007 organiseert het RLLK een studievoormiddag voor schepenen en ambtenaren in het kader van het soortenproject.

Doel

- Gemeenten wegwijs maken in de mogelijkheden voor het uitvoeren van de acties uit het actieplan en gemeenten met elkaar in contact brengen en stimuleren om ervaringen rond projecten uit te wisselen
- Beleid met praktijk verbinden
- Politiek en ambtelijk draagvlak verbreden

Concrete uitwerking

Gebeurt door het team van RLLK tijdens het voorjaar van 2007

(b) Het RLLK zal voor elke adoptiesoort uit het werkingsgebied een educatieve poster laten opmaken en iedere gemeente vijftig exemplaren van de poster van de betreffende adoptiesoort aanbieden. Bijkomende exemplaren kunnen door de gemeente aangekocht worden aan productieprijs. De gemeenten wordt gevraagd zich te engageren om deze posters te bezorgen aan vb. scholen, bibliotheken, culturele centra, enz.

Doel

Een breed publiek laten kennismaken met de gemeentelijke adoptiesoort en hen informeren wat ze zelf kunnen doen voor deze soort

Concrete uitwerking

Gebeurt door het team van het RLLK tijdens het voorjaar van 2007

(c) Het RLLK maakte in de loop van 2006 een 'soortenslinger'. Dit bestaat uit een waslijn waaraan bedrukte babypakjes zijn bevestigd. Elk pakje is bedrukt met een foto en wat informatie over een van de geadopteerde soorten. Deze soortenslinger kan opgehangen worden bij allerlei activiteiten waar het GALS-project aan gekoppeld kan worden: openingen van wandelgebieden, voorstelling van projecten, maar ook andere evenementen in de gemeente (vb. jaarmarkt).

Doel

- Mensen laten kennismaken met de adoptiesoort uit hun eigen gemeente. Bovendien kadert de soortenslinger de adoptie in de gemeente in een groter kader (GALS) geeft het een goed beeld van de totaliteit van het project: de indrukwekkende slinger toont op een ludieke wijze dat alle vierenvestig Limburgse gemeenten meedoen aan dit project
- Gemeenten kunnen de soortenslinger ontlenen voor activiteiten. Voor verdere informatie en afspraken, contacteer de promotor van het GALS-project bij het RLLK

Concrete uitwerking

Gebeurt door het team van het RLLK tijdens het najaar van 2006

(d) Maken van infoborden en tentoonstellingspanelen over de soorten, gekoppeld aan lopende initiatieven en projecten van het RLLK (de Wijers, Zwarte Beek, Bossen van de Lage Kempen, project Landschapssterren, enz.).

Doel

- Mensen informeren over de Limburgse soort, de levenswijze, het beheer,...
- Bedrijven/particulieren die beheer doen, erkennen en herkennen als voorbeeld wat voor hen een extra stimulans is de soort verder te beschermen.

Concrete uitwerking

Het ontwerp en de uitwerking gebeurt door het team van het RLLK

in overleg met iedere gemeente waarbij bekeken wordt of de aanmaak van dergelijke borden relevant is in die gemeente.

(e) Aan de bibliotheken in iedere gemeente wordt de mogelijkheid gegeven een soortenhoekje te voorzien: een hoekje met boeken over de soortgroep (vb. dagvlinders) of de adoptiesoort. Deze informatie is zowel voor volwassenen als voor kinderen. RLLK reikt titels van boeken aan.

Doel

- Inwoners informeren over de geadopteerde soort en over de soortgroep in het algemeen
- Aanreiken van informatie die geïnteresseerde burgers kan aanzetten acties op eigen terrein te ondernemen.

Concrete uitwerking

RLLK overlegt met milieuambtenaar en bibliothecaris, geeft titels van boeken door, en zorgt voor een poster

Timing: na de levering van de posters

Communicatiekanalen

- website RLLK www.rllk.be: algemene info over het project, paspoortjes soorten, e-cards van de adoptiesoorten, rubriek 'soort van de maand', enz.
- RLLK-nieuwsbrief: digitale nieuwsbrief met korte nieuwtjes of aankondigingen, verschijnt om de vier maanden
- landschapskrant RLLK: in iedere uitgave komt een artikel over de Limburgse soorten, per thema gegroepeerd. De landschapskrant verschijnt tweemaal per jaar.
- Wandelkaarten: Indien de soort voorkomt in een wandelgebied, uitgewerkt door het RLLK, wordt een woordje uitleg over het project en de soort in de wandelkaart opgenomen.

Concrete uitwerking

De uitwerking gebeurt door de medewerkers van het RLLK

Dit gedeelte wordt inhoudelijk ondersteund door de promotor.

6.3 Gemeentelijke communicatie

6.3.1 Oprichting werkgroep/ideeëntank voor acties rond beekdalherstel

Zoals reeds aangehaald in paragraaf 5.2.1 zal de oprichting van een werkgroep/ideeëntank rond acties voor de watersnip in Beringen erg nuttig zijn. Deze werkgroep fungeert als een soort overlegplatform waarin de verschillende partners vertegenwoordigd zijn die meewerken aan de realisatie van het herstel van het beekdal. Wanneer al deze partners hun acties zoveel mogelijk op elkaar afstemmen en aan elkaar koppelen, zal dit een schitterend resultaat opleveren, gedragen door een heel brede groep van mensen. Wanneer de watersnip hiervan het symbool kan worden voor Beringen, kan deze soort de 'gids' zijn die de mensen door het hele verhaal loodst, van bron tot monding en van beek tot valleirand. Voor meer details rond deze werkgroep, zie paragraaf 5.2.1.

Hieronder worden een aantal voorstellen opgesomd rond acties die de gemeente kan ondernemen rond communicatie, sensibilisatie en educatie. De concrete uitwerking van deze acties kan door de werkgroep uitgevoerd worden.

6.3.2 Reizende tentoonstelling over de watersnip

In het Vlaams bezoekerscentrum de Watersnip werd in de loop van 2007 reeds een tentoonstelling ontwikkeld waarin de watersnip aan bod komt. Deze tentoonstelling werd gefinancierd door ANB. Kleine aanpassingen kunnen deze tentoonstelling nog sterker koppelen aan de adoptie van de watersnip door Beringen. Hierin kunnen volgende elementen aan bod komen: typische kenmerken van de soort en zijn leefgebied, zijn merkwaardige baltsgedrag, legendes/verhalen over de soort (zijn bijnaam 'hemelgeit'), de adoptie van deze soort door Beringen in het kader van het project 'gemeenten adopteren Limburgse soorten'. Er zal gezorgd worden dat deze tentoonstelling verplaatsbaar is, zodat deze gedurende bepaalde tijd in de verschillende bibliotheken en administratieve centra van Beringen geplaatst kan worden.

Gecombineerd met deze tentoonstelling kan in de bibliotheek een 'watersniphokje' gemaakt worden, waar geïnteresseerden allerhande informatie over deze soort kunnen vinden.

Het voordeel van deze reizende tentoonstelling is dat deze ook door de naburige gemeenten ontleend kan worden. Ook door Hechtel-Eksel, Halen en Lummen stroomt de Zwarte Beek immers. Ook hier kan het verhaal van het beekdalherstel interessante informatie bieden in het licht van geplande of uitgevoerde herstelmaatregelen.

Doelgroep

Schoolkinderen van basisschool en eerste graad secundair onderwijs, brede publiek, bezoekers van het bezoekerscentrum

Uitwerking

Het Vlaams bezoekerscentrum de Watersnip

Financiering

De tentoonstelling werd gefinancierd door ANB. Ook de geplande aanpassingen worden door hen gefinancierd.

Timing

April - juni 2007. In 2008 zal bovendien in de vaste tentoonstelling van het VBC de Watersnip een nieuw onderdeel gewijd aan de watersnip worden toegevoegd.

6.3.3 Geleide themawandelingen rond de watersnip

Geleide wandelingen zijn een erg dankbare manier om mensen te laten kennismaken met de adoptiesoort. Aangezien de watersnip een soort is die zich niet zo gemakkelijk laat waarnemen en omdat de soort leeft in erg kwetsbaar en verstoringsgevoelig gebied, zijn begeleide wandelingen het meest aangewezen. De mensen van het Vlaams bezoekerscentrum de Watersnip hebben bovendien de kennis en ervaring rond de watersnip in huis en zijn dan ook het best geplaatst deze terreinbezoeken te coördineren.

Doelgroep

Collegebestuur, gemeenteraad en stedelijke adviesraad leefmilieu (SAL) van Beringen, inwoners van Beringen, brede publiek

Concrete uitwerking

Door het Vlaams bezoekerscentrum de Watersnip zullen enkele avonden voorzien worden waarop gidsen een wandeling begeleiden met als doel het zien van de watersnip. Een wandeling met het collegebestuur van Beringen zou eveneens een interessante activiteit zijn.

De aankondiging van deze activiteit kan via de kanalen van de gemeente: website, gemeentelijk infoblad.

Concrete afspraken rond de inhoud van de aankondiging en de wandelingen worden gemaakt op een overleg met: het Vlaams bezoekerscentrum de Watersnip, Natuurpunt, RLLK (promotor), de gemeente (milieudienst).

6.3.4 Themacursus rond de watersnip

In het Vlaams bezoekerscentrum de Watersnip wordt een cursus rond de watersnip ingericht. Geïnteresseerden krijgen de kans op een leuke, attractieve manier kennis te maken met de watersnip. De cursus zal bestaan uit een informatief gedeelte en een terreinbezoek.

In het kader van deze cursus zal gevraagd worden aan de deelnemers of er geïnteresseerden zijn om mee te werken aan de monitoring van de watersnip in Beringen (zie ook hoofdstuk 7). De informatie die in deze cursus gegeven wordt en de terreinbezoeken zullen dan ook hieraan aangepast zijn.

Doelgroep

Inwoners van de gemeente Beringen, natuurliefhebbers uit naburige gemeenten

Concrete uitwerking

Het Vlaams bezoekerscentrum de Watersnip zal de cursus uitwerken. De gemeente kondigt de cursus aan in het gemeentelijk infoblaadje en op de website van de gemeente.

6.3.5 Ontwikkeling van een opdrachtenmap voor scholen rond de watersnip

Gekoppeld aan de tentoonstelling rond de watersnip zal een opdrachtenmap voor schoolkinderen uitgewerkt worden. In dit pakket kunnen de verschillende functies van het beekdal (waterberging, ecologische functie, cultuurhistorische functie, enz.) van de vallei en de valleiranden aan bod komen. De watersnip kan als 'gids' de verschillende elementen aan elkaar koppelen en de jongeren aantonen dat het herstel van dergelijk landschap echt de moeite waard is.

Doelgroep

Schoolkinderen uit Beringen en de naburige gemeenten. De leeftijdsgroep moet nog duidelijk afgebakend worden vooraleer met de uitwerking gestart wordt.

Concrete uitwerking

De uitwerking van de opdrachtenmap gebeurt door het Vlaams bezoekerscentrum de Watersnip. Het is nuttig vooraf na te gaan of er reeds educatieve pakketten bestaan rond beekvalleien, waadvogels of andere verwante thema's. Dit kan vaak een waardevolle basis of een aanknopingspunt geven voor de uitwerking van een nieuw educatief pakket. Afhankelijk van de vorm van het pakket kan het aangeboden worden aan scholen of enkel gebruikt worden in combinatie met de tentoonstelling in het bezoekerscentrum en de gemeente.

6.3.6 Persmomenten en website

Persmomenten hebben als doel het grote publiek te informeren over gerealiseerde acties en om deze acties in een ruimer kader te plaatsen (vb. link met het Countdown 2010-programma). De gemeente kan dit via verschillende mediakanalen realiseren.

Doelgroep

Inwoners en bezoekers van de gemeente Beringen.

Concrete uitwerking

Gemeentelijke website

Hier kan een algemeen tekstje op komen rond het project en de gerealiseerde acties voor de watersnip. Belangrijk hierbij is dat de algemene aandachtspunten van het project goed belicht worden. Deze zijn te vinden in bijlage 4. De teksten kunnen geïllustreerd worden met foto's en/of tekeningen van de watersnip. Een aantal zullen beschikbaar zijn vanuit de provincie Limburg en/of bij het RLLK.

Bijkomend kan op de website de 'fiche met tips voor de watersnip' gezet worden, dit als suggestie naar wat mensen zelf kunnen doen voor deze soort. Geïnteresseerden kunnen dit document dan downloaden van de website.

Verdere richtlijnen voor de website

- te vermelden logo's: logo Limburgse soorten, logo IUCN countdown 2010, eventueel verenigd in de banner
- kader de actie(s) steeds in het grote verhaal: waarom doen we dit? Is deze actie met andere acties verbonden, komt er een vervolg, is er al iets aan vooraf gegaan, enz.
- links naar andere websites
 - www.rllk.be; www.rlkm.be; www.rlh.be
 - www.limburg.be/limburgsesoorten; www.limburg.be/LIKONA
 - www.countdown2010.net

Artikels in gemeenteblaadje

In deze artikels kan hetzelfde aanbod komen als op de website.

Persmomenten

Voor de persmomenten gelden dezelfde aanbevelingen als voor de website en de artikels in het gemeenteblaadje.

Infopanelen in de onmiddellijke omgeving van de ingang van het bezoekerscentrum (buiten) over de adoptiesoort

6.3.7 Basistekst voor gidsen die wandelingen begeleiden met watersnip als thema

Aansluitend bij de cursus rond de watersnip (zie paragraaf 6.3.4) wil deze basistekst gidsen de nodige informatie meegeven om wandelaars te informeren over de soort, het landschap en de acties voor de soort binnen de gemeente. Het verhaal van de verschillende functies van een natuurlijk beekdal kan bijvoorbeeld hierin uitgewerkt worden.

Doelgroep

Gidsen die wandelingen begeleiden in de valleigebieden in Beringen

Concrete uitwerking

Deze tekst kan opgemaakt worden door de gemeente, in nauw overleg met het Vlaams bezoekerscentrum de Watersnip, het RLLK (promotor) en Natuurpunt. De gemeente kan deze tekst dan verder verspreiden via eigen kanalen (website bijvoorbeeld) en het bezoekerscentrum.

6.3.8 Informatieavond rond watersnip voor Wildbeheerseenheden (WBE's) in Beringen

De Wildbeheerseenheden (WBE's) vormen een belangrijke doelgroep in de valleigebieden in Beringen en omstreken. Zij zijn vaak geïnteresseerd in medewerking in het beheer van de gebieden, aangezien dat voor hen eveneens voordelig is. De watersnip is een soort die bij de jagers zeker gekend is. Een thema-avond rond deze soort zal waarschijnlijk wel op interesse van de WBE's kunnen rekenen. Mogelijk kan deze avond leiden tot een samenwerking met terreinbeherende organisaties.

Doelgroep

WBE's uit Beringen en omstreken

Concrete uitwerking

Deze avond wordt georganiseerd vanuit een samenwerking tussen de gemeente Beringen, het RLLK en het Vlaams bezoekerscentrum de Watersnip en eventuele andere partners.

6.3.9 Koppelen van de adoptie van de watersnip aan allerhande culturele of andere evenementen

Hierna volgt een opsomming van enkele ideeën die werden geopperd tijdens de verschillende overlegmomenten met de gemeente en het Vlaams bezoekerscentrum de Watersnip. Een concrete uitwerking van deze ideeën kan dan gebeuren door de werkgroep die opgericht wordt (zie paragraaf 5.2.1).

- Creatief watersnip-gadget als souvenir uit Beringen
 - Doelgroep: bezoekers van Beringen
 - Doel: watersnip als symbool voor de beekvalleien in Beringen
- Oproep voor creatieve themaopdrachten naar kunstverenigingen zoals teken-, muziekvoordracht-, kunstacademie
 - Doelgroep: creatieve mensen, jongeren
 - Doel: betrokkenheid vergroten van deze groepen mensen
 - Idee: samenbrengen van alle kunstwerken op een groot evenement
- Ontwikkeling van een watersnipkunstwerk voor op de ronde punten van Koersel
 - Doelgroep: bezoekers en inwoners van Beringen
 - Doel: watersnip als mascotte, symbool in Beringen
- Wandeling uitwerken vanuit andere plekken in Beringen dan de Watersnip
- Milieu-14-daagse voor scholen in het kader van de watersnip
- Educatieve inkleding van de uitkijktoren aan het Fonteintje
- Naam van de geplande fietsbrug over de Zwarte Beek: watersnipbrug
- Reeks in gemeentelijk infoblaadje: de watersnip op de voet gevolgd: wat doet de watersnip deze maand (broedseizoen, trekseizoen, overwintering, balts, ...)

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan watersnip

BERINGEN

7 Monitoring en beheersevaluatie

7 Monitoring en beheersevaluatie

Dit hoofdstuk is gebaseerd op Hustings et al. (1985), van Dijk (1996), Lambrechts et al. (2003), Dochy (2004), Leysen & Gabriëls (2006).

In 2010 willen we weten welke inspanningen er in de gemeente voor de watersnip geleverd werden. We willen ook weten of die inspanningen een invloed hebben gehad. Hoe is het gesteld met het leefgebied van de watersnip? Zijn er populaties bijgekomen of gaat de soort er op achteruit? Hoe we die vragen beantwoorden wordt in dit hoofdstuk beschreven. Het mag echter niet bij een eenmalige evaluatie blijven. Monitoren van soorten is de eerste stap naar een gedegen natuurbeleid.

7.1 Inventariseren van de inspanningen

- Het registreren van gemeentelijke acties is een gemeentelijke taak. We vragen de gemeente dan ook een logboek en een persmap bij te houden.
- In het logboek wordt een korte beschrijving van de actie, de datum waarop de actie plaatsvond en - indien relevant - het aantal deelnemers dat aan de actie deelnam genoteerd. Indien mogelijk wordt eveneens genoteerd welke doelgroepen aan de actie deelnamen. In het logboek worden ook een aantal eenvoudig te meten indicatoren genoteerd die informatie geven over de interesse van de inwoners (= sociale draagvlak). We geven enkele voorbeelden
 - Tonen de inwoners interesse voor het adoptieproject, wordt er informatie over het adoptieproject bij de gemeente gevraagd of worden er eerder bezwaren over het adoptieproject en bijhorende acties gemeld
 - Krijgt de gemeente rechtstreekse positieve commentaar van de burger. Indien dit zo is, is dit ook een teken van draagvlak
 - Indien een informatiebrochure of folder wordt aangeboden over de adoptiesoort kan ook opgevolgd worden hoeveel brochures er worden aangevraagd door de inwoners
- Krantenartikels, artikels in het gemeentelijke of provinciale tijdschrift, informatie op websites of informatie in folders wordt verzameld in een persmap.

De informatie in het logboek en de persmap gecombineerd met informatie over het gemeentelijke budget, het aantal ingediende projecten in het kader van de samenwerkingsovereenkomst, de bestuurlijke aandacht die het project krijgt (vb. agendering, studiedagen/vergaderingen bijgewoond/georganiseerd, etc.) zijn een goede graadmeter voor het draagvlak in de gemeente.

We vragen elke gemeente een vragenlijst in te vullen (bijlage "gemeentelijke vragenlijst" op cd-rom) en die jaarlijks naar het PNC op te sturen waar ze verwerkt zal worden.

7.2 Monitoring van de soort

In 2010 willen we vast kunnen stellen of het beschikbare leefgebied voor de watersnip is toegenomen en of het aantal broedkoppels in de gemeente is gestegen. Zoals in hoofdstuk 2 vermeld, zijn in Beringen vooral open natte beekvalleien belangrijk voor deze soort. De toename of afname van het aantal geschikte gebieden en de manier waarop ze onderhouden worden moet dan ook elke drie jaar in kaart gebracht worden.

Om de populatietrends correct te kunnen vaststellen moet jaarlijks het aantal broedparen in de geschikte gebieden worden geteld.

7.2.1 Bepaling van de status van het voortplantingsbiotoop van de watersnip

De watersnip komt in de gemeente Beringen in de beekvallei voor. In het kader van een eindwerk aan de UHasselt werden deze in het jaar 2006-2007 in kaart gebracht door Hanne Vercampt. Deze inventarisaties kunnen als nulmeting dienen.

Methodes

Aan de gemeente wordt een stafkaart bezorgd (schaal 1:10 000; A0 formaat, zie bijgeleverde cd-rom) met daarop de locatie van alle geschikte en potentieel geschikte gebieden die reeds geïnventariseerd werden.

In het voorjaar van 2008 wordt de status van de geschikte en potentieel geschikte gebieden gecontroleerd. Per locatie noteer je op het invulformulier (bijlage op cd-rom) of er boomopslag in het gebied aanwezig is en of het gebied nat dan wel droog is. Deze controle kan tevens gekoppeld worden aan een controle van de uitvoering van de afgesloten beheerovereenkomsten (uitvoeren onderhoud).

7.2.2 Bepaling van de status van de soort

De methoden om vogels te inventariseren via het in kaart brengen van territoria, zijn goed gekend. In het kader van verschillende broedvogelatlassen in zowel Limburg als Vlaanderen werd een goede methode uitgewerkt. In Limburg wordt de integrale territoriumkartering gebruikt die o.a. beschreven wordt in de "cursus vogelinventarisatie" uitgewerkt door de LIKONA vogelwerkgroep i.s.m. Natuurpunt Educatie (Leysen & Gabriëls, 2006). Voor een gedetailleerde bespreking verwijzen we naar dit en de hierboven vermelde boekwerkjes.

Het is zeer belangrijk om bij elke telling deze methode te gebruiken. Als de tellingen bij elk bezoek op een andere manier uitgevoerd worden, kan je ze immers niet meer met elkaar vergelijken wat betekent dat je geen trends kan vaststellen. De vogelwerkgroep van LIKONA richt samen met Natuurpunt Educatie "vogelkijkcursussen" in (meer informatie op: www.natuurpunt.be). Het is dus zeker de moeite waard om met deze mensen contact op te nemen. In dit hoofdstuk vatten we enkel de belangrijkste aandachtspunten samen die bij het inventariseren van de watersnip in het oog gehouden moeten worden.

In hoofdstuk 2 wordt de soort in detail beschreven. Je hoort de vogels echter vaak voor je ze ziet. Het geluid kan je op volgende link beluisteren: <http://www.virtual-bird.com/birdsounds.htm>.

Methode

De belangrijkste watersnipgebieden in Beringen liggen in de vallei van de Zwarte Beek. Deze gebieden moeten zeker onderzocht worden.

De gebieden worden jaarlijks in de periode half april tot half juni (cf. de voortplantingsperiode) minstens zes keer bezocht. Elk bezoek start circa een uur voor zonsopgang of zonsondergang en duurt minstens 45 minuten/km². Tijdens elk bezoek wordt een veldkaart ingevuld (kaarten op cd-rom). De tijdsduur van het bezoek, het begin uur, de datum van je bezoek en de weersomstandigheden worden op deze veldkaart genoteerd. Bij elk bezoek wordt een nieuwe veldkaart ingevuld.

Tijdens elk bezoek worden alle nestindicerende waarnemingen van watersnip genoteerd (zie hieronder). Duidt ook aan of het om een mogelijk (1), een waarschijnlijk (2) of een zeker (3) broedgeval gaat.

Voor watersnip zijn dit volgende kenmerken.

- Baltsvlucht (mekkerende mannetjes)
- Kloktikkende vogels veelal op paaltjes of andere verhogingen
- Nest-indicerende waarnemingen, waarnemingen die wijzen op de aanwezigheid van een nest of jongen zijn alarmerend gedrag, transport van voedsel of nestmateriaal, oudere vogels met jongen en de aanwezigheid van een (pas gebruikt) nest of eischalen. Ga echter nooit actief naar nesten op zoek (te arbeidsintensief + verstoring van het broedkoppel)

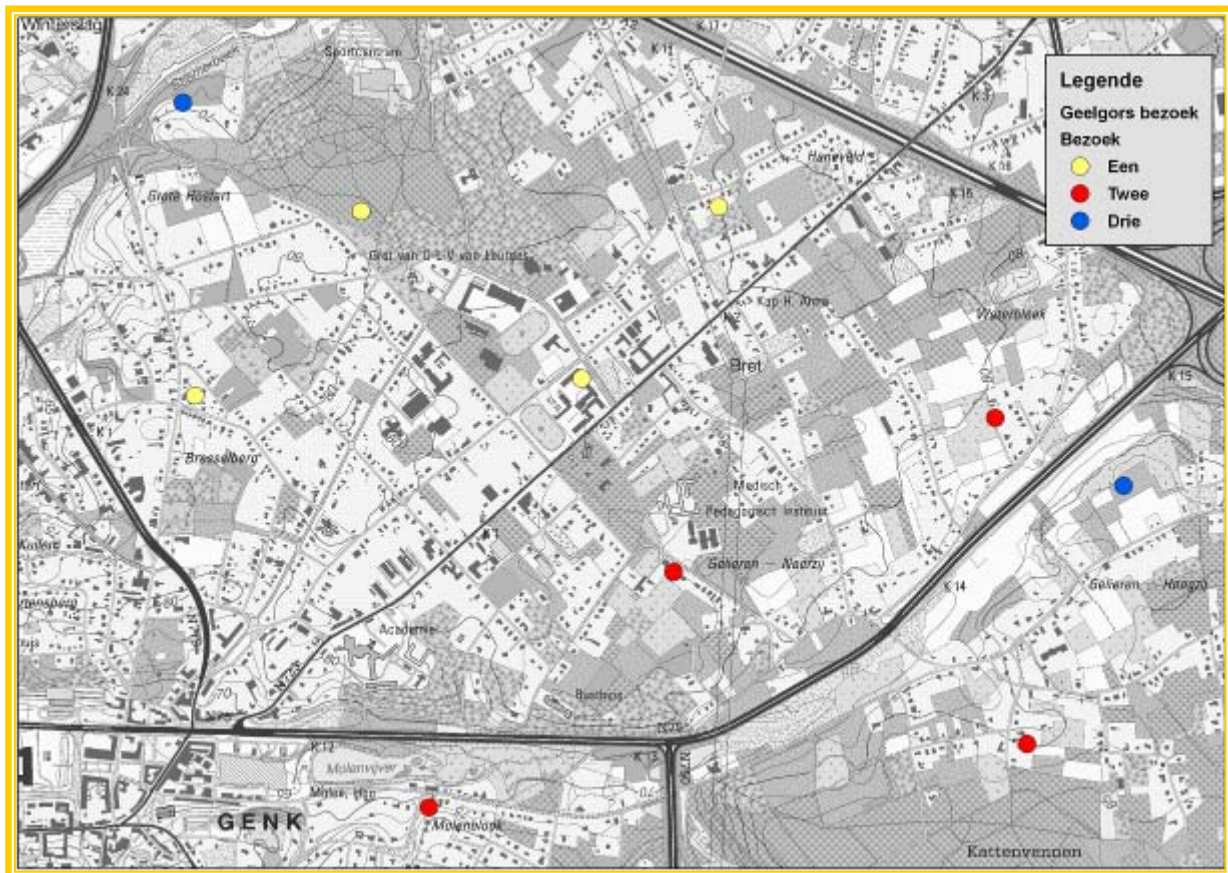
Duid "uitsluitende waarnemingen", t.t.z. waarnemingen van met zekerheid verschillende dieren, ook aan op je kaart (verbind de beide waarnemingspunten met een stippellijn). Als je zeker bent dat een zelfde dier tweemaal wordt waargenomen duid je dat ook aan (verbind de beide waarnemingspunten met een volle lijn). Dat vereenvoudigt de verwerking van de gegevens.

Hoewel je je vooral concentreert op watersnip is het ook nuttig de aanwezigheid van andere vogelsoorten te noteren. Een eenvoudige soortenlijst (= opsomming van de soorten die in je gebied voorkomen) geeft reeds informatie over de status van je leefgebied.

Kijk tot slot je veldkaart onmiddellijk na het beëindigen van je telronde na. Een fout is snel gemaakt. Na de telronde zitten je waarnemingen echter nog vers in je geheugen. Een of meerdere weken later is dat niet langer het geval.

De gegevens van de veldkaarten kopieer je naar een nieuwe kaart, je soortkaart. Die vul je na elk bezoek verder aan. Gebruik voor elk bezoek een andere kleur (of letter) en vermeld op je kaart welke kleur (of letter) met welke datum overeenkomt.

Als alles goed wordt uitgevoerd, zou je op het einde van het seizoen een kaartje zoals figuur 7.1 moeten hebben.



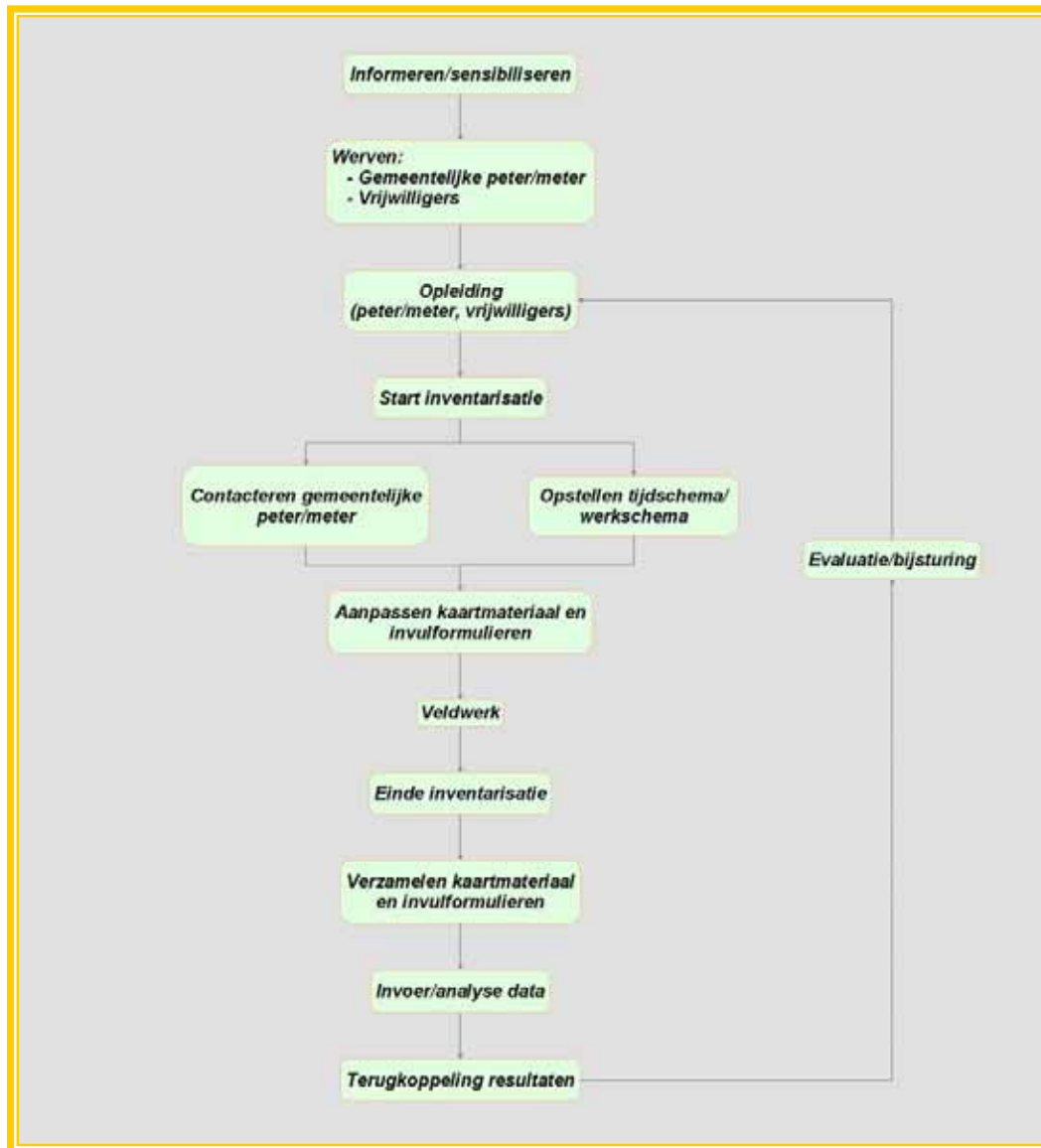
Figuur7.1 Voorbeeldje van een soortkaart. De waarnemingen van elk bezoek worden in een andere kleur aangeduid. De stippellijn wijst op elkaar uitstluitende waarnemingen.

In de cursus van Leysen & Gabriëls(2006) en van Dochy (2004) kan je lezen hoe je a.d.h.v. een soortkaart de territoria afbakent. Wie het niet ziet zitten de soortenkaarten te verwerken, kan hiervoor ook hulp vragen bij de mensen van de LIKONA vogelwerkgroep.

7.3 Taakverdeling

Bij de inventarisatie van deze soort worden verschillende organisaties en groepen betrokken. Het is dan ook bijzonder belangrijk goede afspraken te maken. In figuur 7.2 geven we een schematisch overzicht van de verschillende stappen.

We onderscheiden drie fasen. De voorbereiding, de eigenlijke inventarisatie en de verwerking nadien.



Figuur 7.2 Overzicht van de verschillende stappen die bij de organisatie van een inventarisatie moeten doorlopen worden.

7.3.1 Voorbereiding

Informereren/sensibiliseren

Een eerste stap is alle betrokkenen in de gemeente informeren. Welke soort werd er geadopteerd? Welke initiatieven zijn er gepland (opleidingen, uitstappen, inventarisaties)? Waar en wanneer vinden die activiteiten plaats? Hoe kunnen geïnteresseerden zelf hun steentje bijdragen? Al deze informatie moet op de een of andere manier aan mogelijke vrijwilligers doorgegeven worden.

Zowel de gemeente, het regionale landschap als de provincie gebruiken hiervoor hun informatiekanalen. Meer details zijn te vinden in hoofdstuk 6. Vooral de gemeente heeft hier een belangrijke taak naar haar inwoners toe. Om de monitoring efficiënt te laten verlopen is het immers belangrijk in elke gemeente een trekker aan te duiden, de adoptie peter/meter. De gemeente, eventueel geholpen door het regionaal landschap en LIKONA, duidt deze persoon aan en geeft zijn/haar coördinaten door aan de LIKONA coördinator (zie adresgegevens in bijlage 3).

Opleiden

Soorten en leefgebieden inventariseren is niet altijd even eenvoudig. Daarom wordt er opleiding voorzien voor de gemeentelijke peter/meter en de vrijwilligers.

Heel wat organisaties bieden dergelijke cursussen aan (zie hoofdstuk 6). Specifiek voor de watersnip vermelden we de cursussen en uitstappen die door het regionaal landschap rond de geadopteerde soorten georganiseerd worden (zie hoofdstuk 6) en de uitstappen van de vogelwerkgroep van LIKONA.

De gemeente ondersteunt deze opleiding. Zij voorziet bijvoorbeeld vergaderruimte, organiseert de nodige postverzendingen, plaatst de aankondiging op de website en in het gemeentelijk infoblad of stelt haar kopieermachine en/of printers ter beschikking.

7.3.2 De eigenlijke inventarisatie

Opstart inventarisatie

Bij de start van elk nieuw seizoen neemt de LIKONA verantwoordelijke contact op (eventueel via het regionaal landschap) met de gemeentelijke peter/meter en bezorgt hem/haar het nodige materiaal (zie 7.2). Kaarten en invulformulieren vind je op de bijgeleverde cd-rom. De gemeente kan haar infrastructuur ter beschikking stellen om deze af te printen. Indien kaarten aangepast moeten worden via een GIS -systeem (vb. inkleuren nieuwe telgebieden, leggen trajecten, etc.) dan kan hiervoor een beroep gedaan worden op de LIKONA coördinator.

De gemeentelijke peter/meter wordt eveneens geïnformeerd waar en wanneer er geteld moet worden.

De peter/meter neemt vervolgens contact op met de vrijwilligers en verdeelt het werk.

Inventarisatie

De peter/meter houdt contact met de vrijwilligers en controleert of de vooropgestelde doelstellingen gehaald worden. Hij/zij speelt eventuele vragen door aan deskundigen zoals de specialisten van de vogelwerkgroep van LIKONA (contactgegevens in bijlage 3). Met vragen over stafkaarten en/of invulformulieren of het uitlenen van materiaal kan je bij het PNC terecht (contactgegevens in bijlage 3).

Iedere teller zorgt dat de volledig ingevulde formulieren en de stafkaarten bij de gemeentelijke peter/meter belanden. Als er een jaarlijkse terugkomdag georganiseerd wordt is dit het uitgelezen moment om al deze gegevens te verzamelen. De gemeentelijke peter/meter stuurt alle verwerkte gegevens door aan de LIKONA verantwoordelijke (contactgegevens in bijlage 4).

Het is eveneens belangrijk de vrijwilligers regelmatig te informeren over de voortgang van het project. Dit kan o.a. op de gemeentelijke website, op de website van het regionaal landschap of op infoavonden georganiseerd door de gemeente of het regionaal landschap. Dit kan een jaarlijkse 'terugkomdag' voor de vrijwilligers worden waar de gemeente logistiek ondersteunt (zie ook hoofdstuk 6).

Verzamelen data

De gegevens worden door de vrijwilligers verzameld. Elke vrijwilliger zorgt er voor dat de bijgeleverde kaarten en invulformulieren volledig ingevuld worden.

Op het einde van het seizoen zorgt de gemeentelijke peter/meter ervoor dat alle formulieren aan de gemeente en aan de LIKONA coördinator bezorgd worden. De LIKONA coördinator neemt tijdig contact op met de peter/meter en/of de gemeente. Heel wat data gaan immers verloren omdat de gegevens niet tijdig of niet in de correcte vorm worden doorgegeven.

7.3.3 Naverwerking

Dataopslag en dataverwerking

Dit is specialistenwerk. Op het PNC worden de nodige databanken ontwikkeld waarin de gegevens opgeslagen kunnen worden. De data worden in deze databanken ingevoerd. Na een aantal jaren kan op basis van deze gegevens de trend van de geadopteerde soort worden bepaald. Deze trends geven dan aan in hoeverre de gestelde doelen bereikt werden en hoe effectief het gevoerde beheer was.

Terugkoppeling resultaten

Eens verwerkt moeten de resultaten teruggekoppeld worden naar de gemeenten en vrijwilligers. De LIKONA coördinator bekijkt samen met het regionaal landschap hoe dit best georganiseerd kan worden (vb. lokale presentaties, presentaties op de LIKONA - studiedag, presentaties op Vlaamse studiedagen, presentatie op jaarlijkse terugkomdag). De gemeente kan hier logistieke steun geven en meehelpen bij het uitwerken van deze presentaties.

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan watersnip

BERINGEN

8 Verdere acties

8 Verdere acties

8.1 Uitbreiding acties rond watersnip naar naburige gemeenten

Hoewel de gemeente Beringen de grootste potenties heeft voor watersnip, zijn ook in enkele naburige gemeenten nog kansen voor deze soort. Vooral Heusden-Zolder, Lummen en Halen kunnen in hun beek- en riviervalleien nog acties ondernemen voor de watersnip. Bovendien is waterbeheer ook in deze gemeenten van groot belang. Overstromingen in bewoonde delen vormen ook hier problemen de laatste decennia. De watersnip zou ook hier dus gekoppeld kunnen worden aan herstel van beekvalleien en de communicatie hier rond.

Het GLE-project rond de Zwarte Beek zal ook in deze gemeenten acties ondernemen. De watersnip kan hier de mascottefunctie op zich nemen. Hiervoor dient een overleg plaats te vinden tussen de instanties die in dit project betrokken zijn: RLLK, Natuurpunt, ANB, enz.

8.2 De Zwarte Beek als voorbeeldproject voor andere beekvalleien in Vlaanderen of daarbuiten

Met de reeds geleverde inspanningen vanuit Natuurpunt en ANB en de huidige geplande initiatieven (zie hoger) zal het herstel van de Zwarte Beek deze vallei tot een uniek gebied maken. De ervaringen en realisaties in deze vallei kunnen inspirerend zijn voor beheerders in andere valleien in binnen- en buitenland. Dit kan gebeuren door bijvoorbeeld studiedagen, congressen en excursies te organiseren. Belangrijk hierbij is dat de aandacht gevestigd wordt op de koppeling tussen natuur, waterbeheer en recreatie, de belangrijke rol die de gemeente hierin speelt en de betrokkenheid van de lokale bevolking.

Mogelijk zijn er gezamenlijke projecten rond de watersnip op te starten met partners in het buitenland. Hiervoor kan nagegaan worden of er mogelijkheden zijn om Europese middelen aan te vragen (PDPO, Interreg Benelux-middeengebied, enz.).

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan watersnip

BERINGEN

LITERATUURLIJST

Literatuurlijst

Berten, R., 1990. Natuur & Flora in Limburg. Lisec. Bokrijk-Genk.

Colazzo, S. & D. Bauwens, 2003. Aanwijzen van prioritaire soorten voor het natuurbeleid in de provincie Limburg. Instituut voor Natuurbehoud in opdracht van de provincie Limburg. 195 pp.

De Bruyn, L., A. Anselin, D. Bauwens, S. Colazzo, D. Maes, G. Vermeersch & E. Kuijken, 2003. The Status of Biodiversity in Flanders, 10 years after Rio. Bulletin of the Royal Belgian Institute of Natural Sciences, Biology 73: 37-47.

Dochy, O., 2004. Inventarisatiemethode akkervogels. Experiment akkervogelbescherming West-Vlaanderen 2004 – 2006. Advies van het Instituut voor Natuurbehoud IN.A.2004.47. Brussel, 19 pp.

Econnection, 1996. Sturing en zonering van de recreatie rond het Fonteintje te Koersel-Beringen. Econnection cvba in opdracht van Vlaamse Gemeenschap AMINAL – Afdeling Natuur. Hasselt. 195 p.

Econnection. 1998. Beekdallandschap Zwarte Beek. Uitwerking gebiedsvisie landschapsherstel en natuurgerichte recreatie in het zuidelijk deel van het ecologisch impulsgebied. Econnection cvba in opdracht van vzw Milieucommissie REMO. Houthalen-Helchteren.

Gabriëls, J., J. Stevens & P. Van Sanden, 1994 Broedvogelatlas van Limburg. Veranderingen in aantallen en verspreiding na 1985. Provincie Limburg, 366 pp.

Hustings, M.F.H., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S.M Reijnen, 1985. Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels Zeist. Pudoc Wageningen, 495 pp.

Lambrechts, J., K. De Coster & M. Indeherberg, 2003. Handleiding voor monitoring van Grenspark De Zoom – Kalmthoutse heide. AEOLUS in opdracht van Grenspark De Zoom – Kalmthoutse heide. 67 pp.

Lemmens, T., 2007. Draagvlak voor soortbescherming bij de Limburgse gemeenten. Invloed van het project “Gemeenten adopteren Limburgse soorten”. Thesis van de Wageningen Universiteit, Forest and Nature Conservation Policy Group, Wageningen, 104 pp.

Leysen, K. & J. Gabriëls, 2006. Cursus broedvogelinventarisatie. Cursus vogelwerkgroep LIKONA ism Natuurpunt Educatie, 17 pp.

Mertens, W. & P. Meire, 2001. Ontwerp van een ecosysteemvisie voor de vallei van de Zwarte Beek. deel I – IV. Onderzoeksgroep Ecosysteembeheer, Universiteit Antwerpen in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Wilrijk.

Peeters, M., A. Franklin, & J.L. Van Goethem, 2003. Biodiversity in Belgium. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussels, 416 pp.

Peeters, M., J.L. Van Goethem, A. Franklin, M. Schlessers & H. De Koeijer, 2004. Biodiversiteit in

België. Een overzicht. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussels, 20 pp.

van Dijk, A.J., 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken (handleiding Broedvogel Monitoring Project). SOVON, Beek-Ubbergen, 62 pp.

Vercampt, H., 2007. De kansen van de watersnip als broedvogel in Beringen. Eindwerk in het kader van de Bacheloropleiding Biologie aan de Universiteit Hasselt. 27 pp. Met bijlagen.

Vermeersch, G., A. Anselin, K. Devos, M. Herremans, J. Stevens, J. Gabriëls & B. Van Der Krieken., 2004. Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Instituut voor Natuurbehoud. 495 p.

Internetreferenties

Europese verdragen: overzicht: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/s15006.htm>

Verdrag van Bonn: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l28051.htm>

Verdrag van Bern: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l28050.htm>

Vogelrichtlijn: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0409:NL:HTML>

Habitatrichtlijn: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0043:NL:HTML>

Natura2000: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l28076.htm>

6^{de} milieu actieprogramma van de Europese Gemeenschap:

<http://europa.eu/scadplus/leg/nl/lvb/l28176.htm>

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Actieplan watersnip

BERINGEN

BIJLAGEN

Bijlagen

Bijlage 1: gemeentelijke soortentabel van de gemeente Beringen

In de eerste rij worden de Limburgse soorten die in de gemeente voorkomen vermeld. In de linkerkolom worden de criteria opgesomd en in de kolom daarnaast de maximum score die de soort voor dat criterium kan behalen. Onderaan staan de totale scores per soort. De watersnip haalde de hoogste score (35).

Beringen			boomleeuwerik	geelgors	houtsnip	watersnip	beekpriik	kroeskarper	hazelworm	gentiaanblauwtje	hoogveenglanslibel	maanwaterjuffer
Aantal Limburgse soorten: 66												
	Klasse	Score										
Rol van de gemeente												
Beschermingsmaatregelen voor de soort kunnen in het gemeentelijk beleid gekaderd worden.	Er werden al initiatieven genomen	10	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0
	Er zijn initiatieven gepland	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Risicofactoren												
De soort is erg gevoelig voor menselijke verstoring.		-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
De kans dat de soort op korte termijn verdwijnt is groot (kleine populatie, geïsoleerde populatie, lage dispersie-capaciteit soort, oncontroleerbare externe factoren..).		-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Voordelen van de soort												
# gemeenten waarin de soort voorkomt.	1	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2 - 5	10	0	0	0	0	0	10	0	0	0	0
	6-10	5	5	0	5	5	5	0	5	5	5	5
# prioritaire soorten in de gemeente (score > 0).	1 - 10	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Indicator soort, tzt. maatregelen getroffen voor deze soort komen ook andere (prioritaire Limburgse) soorten ten goede.		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Aaibare soort waarmee de gemeente zich kan identificeren (vermarktbaar).	Door de gemeente geprefereerde soort	10	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0
	Voor de gemeente aanvaardbare soort	5	5	5	5	0	5	5	5	5	5	5
	Weinig interesse	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Draagvlak												
Bij het beheer van de soort kunnen meerdere doelgroepen betrokken worden.	>2 doelgroepen	10	10	10	0	0	0	0	0	0	0	0
	2 doelgroepen	5		5	5	5	5	5	5	5	5	5
SCORE			25	20	20	35	20	25	20	20	20	20

Noot: volgende Limburgse soorten worden eveneens in Beringen gevonden: gekraagde roodstaart, ijsvogel, nachtzwaluw, roodborsttapuit, veldleeuwerik, wespindief, wielewaal, zwarte specht, kopvoorn, kamsalamander, bont dikkopje, groentje, heideblauwtje, heivlinder, kleine ijsvogelvlinder, kommavlinder, beekoeverlibel, koraaljuffer, noordse witsnuitlibel, smaragdlibel, tangpantserjuffer, tengere pantserjuffer, variabele waterjuffer, venwitsnuitlibel, blauwvleugelsprinkhaan, boskrekel, moerassprinkhaan, negertje, snortikker, veldkrekel, wekkertje, zompsprinkhaan, rode bosmier, heidesteekmier, heidedraaigatje, mergeldraaigatje, mosslankmier, puntschubmier, sabelmier, bosdroogbloem, dicht havikskruid, gaspeldoorn, gevlekte orchis, grote ratelaar, hondsviooltje, jeneverbes, klein blaasjeskruid, klein warkruid, klokjesgentiaan, korensla, kruipbrem, liggende vleugeltjesbloem, ronde zonnedauw, torenkruid, waterscheerling.

Bijlage 2: overzicht van de soorten die in de verschillende Limburgse gemeenten geadopteerd werden

Gemeente	Soort	Engelse naam	Wetenschappelijke naam
Alken	ijsvogel	common kingfisher	<i>Alcedo atthis</i>
As	jeneverbes	common juniper	<i>Juniperus communis</i>
Beringen	watersnip	common snipe	<i>Gallinago gallinago</i>
Bilzen	dwergblauwtje	small blue	<i>Cupido minimus</i>
Bocholt	geelgors	yellowhammer	<i>Emberiza citrinella</i>
Borgloon	gulden sleutelbloem	cowslip	<i>Primula veris</i>
Bree	grauwe klauwier	red-backed shrike	<i>Lanius collurio</i>
Diepenbeek	boomkikker	common tree frog	<i>Hyla arborea</i>
Dilsen-Stokkem	zadelsprinkhaan	bushcricket	<i>Ephippiger ephippiger</i>
Genk	rugstreepad	natterjack toad	<i>Bufo calamita</i> <i>Epidalea calamita</i>
Gingelom	knautiabij	solitary mining bee	<i>Andrena hattorfiana</i>
Halen	gewone eikvaren	common polypody	<i>Polypodium vulgare</i>
Ham	variabele waterjuffer	variable damselfly	<i>Coenagrion pulchellum</i>
Hamont-Achel	heivlinder	grayling	<i>Hipparchia semele</i>
Hasselt	gierzwaluw	common swift	<i>Apus apus</i>
Hechtel-Eksel	nachtzwaluw	nightjar	<i>Caprimulgus europaeus</i>
Heers	ingekorven vleermuis	geoffroy's bat	<i>Myotis emarginatus</i>
Herk-de-Stad	grote modderkruiper	weatherfish	<i>Misgurnus fossilis</i>
Herstappe	kattendoorn	spiny restharrow	<i>Ononis spinosa</i>
Heusden-Zolder	kleine ijsvogelvlinder	white admiral	<i>Limenitis camilla</i>
Hoeselt	das	badger	<i>Meles meles</i>
Houthalen-Helchteren	wekkertje	common green grasshopper	<i>Omocestus viridulus</i>
Kinrooi	grote weerschijnvlinder	purple emperor	<i>Apatura iris</i>
Kortesseem	eikelmuis	garden dormouse	<i>Eliomys quercinus</i>
Lanaken	klaverblauwtje	mazarine blue	<i>Polyommatus semiargus</i>
Leopoldsburg	zwarte specht	black woodpecker	<i>Dryocopus martius</i>
Lommel	boomleeuwerik	woodlark	<i>Lulula arborea</i>
Lummen	huiszwaluw	house martin	<i>Delichon urbica</i>
Maaseik	bosbeekjuffer	beautiful demoiselle	<i>Calopteryx virgo</i>
Maasmechelen	roodborsttapuit	stonechat	<i>Saxicola torquata</i>
Meeuwen-Gruitrode	boskrekel	wood cricket	<i>Nemobius sylvestris</i>
Neerpelt	wulp	curlew	<i>Numenius arquata</i>
Nieuwerkerken	kerkuil	barn owl	<i>Tyto alba</i>
Opglabbeek	vinpootsalamander	palmate newt	<i>Lissotriton helveticus</i>
Overpelt	groentje	green hairstreak	<i>Callophrys rubi</i>
Peer	knoflookpad	common spadefoot toad	<i>Pelobates fuscus</i>
Riemst	grauwe gors	corn bunting	<i>Emberiza calandra</i>
Sint-Truiden	veldleeuwerik	eurasian skylark	<i>Alauda arvensis</i>
Tessenderlo	gekraagde roodstaart	common redstart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Tongeren	steenuil	little owl	<i>Athene noctua</i>
Voeren	hazelmuis	common dormouse	<i>Muscardinus avellanarius</i>
Wellen	kamsalamander	warty newt, crested newt	<i>Triturus cristatus</i>
Zonhoven	roerdomp	great bittern	<i>Botaurus stellaris</i>
Zutendaal	veldparelmoervlinder	glanville fritillary	<i>Melitaea cinxia</i>

Bijlage 3: Lijst met contactpersonen

Regionaal Landschap Lage Kempen

Grote Baan 176, 3530 Houthalen-Helchteren

tel.: 011 78 52 59

e-mail: info@rllk.be

website: www.rllk.be

Joep Fourneau

Promotor GALS

e-mail: joep.fourneau@rllk.be

Peter Roosen

Landschapsanimator

e-mail: peter.roosen@rllk.be

Vlaams Bezoekerscentrum de Watersnip

Grauwe Steenstraat 7/2,

3582 Koersel – Beringen

tel.: 011 45 01 91

e-mail: watersnip.anb@vlaanderen.be

Vlaamse Landmaatschappij Limburg

Koningin Astridlaan 10, 3500 Hasselt

tel.: 011 29 87 00

Agentschap voor Natuur en Bos

Marcel Vanwaerebeke

Natuurwachter

tel.: 011 26 44 90

e-mail:

marcel.vanwaerebeke@lne.vlaanderen.be

DANAH

Vlaams Bezoekerscentrum De Watersnip

Grauwe Steenstraat 7/2,

3582 Koersel – Beringen

tel.: 011 45 01 95

email: danah@vlaanderen.be

Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren

Vorststraat 2, 3500 Hasselt

tel.: 011 31 38 98

e-mail: info@rlh.be

website: www.rlh.be

Regionaal Landschap Kempen en Maasland

Winterslagstraat 87, 3600 Genk

tel.: 089 32 28 10

e-mail: info@rlkm.be

website: www.rlkm.be

Provinciaal Natuurcentrum

Het Groene Huis

Domein Bokrijk, 3600 Genk

tel.: 011 26 54 50

e-mail: pnc@limburg.be

Peter Baert

Projectcoördinator GALS-project

tel.: 011 26 54 88

e-mail: pbaert@limburg.be

Luc Crevecoeur

LIKONA-coördinator

tel.: 011 26 54 62

e-mail: lcrevecoeur@limburg.be

Johan Lambrix

MOS-coördinator

tel.: 011 26 54 59

e-mail: jlambrix@limburg.be

Bekkensecretariaat Demerbekken

Jan Vanvelk
Bekkencoördinator Demer
Waaistraat 1, 3000 Leuven
tel.: 016 21 12 46
e-mail: jan.vanvelk@lin.vlaanderen.be

Natuurpunt Zelem

Jan Kenens
e-mail: jan.kenens@lne.vlaanderen.be

Provincie Limburg

Universiteitslaan 1, 3500 Hasselt
Larissa Luyten
Advies samenwerkingsovereenkomst
tel.: 011 23 83 18
e-mail: lluyten@limburg.be

Bijlage 4: basistekst communicatie

Limburgse soorten ... een voorbeeldproject voor natuur in Europa!

Limburg is het meest bekend om haar “groene” imago. Niet onterecht. Meer dan veertig procent van de Vlaamse natuur komt immers nog in Limburg voor. Wat velen niet wisten is dat heel wat zeldzame en bedreigde plant- en diersoorten dit groene Limburg als hun thuishaven kozen ... hopen om van hieruit te kunnen groeien.

De Limburgse situatie is heel erg vergelijkbaar met wat er op wereldvlak gebeurt: steeds meer plant- en diersoorten hebben een steeds kleinere oppervlakte om te leven. Nochtans levert deze biodiversiteit (geheel van planten, dieren en hun leefgebieden) al miljoenen jaren de mensen heel wat op: gezond voedsel, drinkbaar water, veilige thuishaven, bestrijding van ziektes, enz. Vandaar dat de Europese regeringsleiders het initiatief namen om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen: het project kreeg de naam “Countdown 2010” en beoogt de achteruitgang van de biodiversiteit tegen te gaan tegen 2010. Iedereen wordt gevraagd om hieraan mee te werken. Hiervoor moet je in Limburg zijn natuurlijk! Al heel wat jaren wordt er pionierswerk geleverd door mensen met een hart voor natuur en nu is dat niet anders!

Om deze zeldzame en bedreigde soorten nieuwe kansen te geven nam het provinciebestuur van Limburg in samenwerking met de Limburgse regionale landschappen het initiatief om te starten met een uniek voorbeeldproject voor Europa: het project “Limburgse soorten”.

Eén van de doelstellingen van het GALS-project is dat gemeentebesturen een zeldzame of bedreigde Limburgse soort “adopter” om er zorg voor te dragen, ... een soort van foster-parents-plan voor onze planten en dieren, zeg maar.

Het GALS-project wordt gefinancierd door de provincie Limburg met steun van Europa (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, EFRO). Vijf mensen zetten de komende jaren hun beste beentje voor om dit project samen met alle partners tot een succes te brengen.

En de resultaten blijven niet uit: “alle 44 Limburgse gemeenten” adopteerden reeds een Limburgse soort! Soorten zoals bv. de boomkikker, de modderkruiper, de nachtzwaluw, de das, enz. mogen allen stillietjes hopen op een betere toekomst. Dit is echt een opsteker!

Volgende stap is samen met de gemeentebesturen voor al deze soorten een actieplan op te stellen en samen met alle organisaties en mensen met een hart voor natuur stappen te zetten voor een aangename leefomgeving en een duurzame toekomst voor ons en de komende generaties!

Limburgse soorten, een voorbeeld voor Europa!

GEMEENTEN ADOPTEREN LIMBURGSE SOORTEN

Een initiatief van de provincie Limburg en de Limburgse regionale landschappen.

Project met de financiële steun van het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling, Doelstelling-2-programma Limburg 2000-2006 (projectnummer: 2.2.11./02/1056).

PROJECTBUREAU

Joep Fourneau (promotor), Els Peusens (promotor), Esengul Gölpek (administratieve medewerkster), Peter Baert (coördinator).

DAGELIJKS BESTUUR

Frank Smeets (gedeputeerde), Frank Vranken (kabinetsmedewerker), Johan Van den Broek (directeur MINA), Jan Stevens (diensthoofd PNC), Marcel Kerff (directeur Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren), Ilse Ideler (directeur Regionaal Landschap Lage Kempen), Ignace Schops (directeur Regionaal Landschap Kempen & Maasland), Luc Crèvecoeur (coördinator LIKONA), Niki Saerien (deskundige MINA), Peter Baert (coördinator GALS-project).

STUURGROEP

Raad van bestuur Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren, Raad van bestuur Regionaal Landschap Lage Kempen, Raad van bestuur Regionaal Landschap Kempen & Maasland. Dagelijks bestuur GALS-project.

BEGELEIDINGSCOMITÉ

Het dagelijks bestuur GALS-project, Tom Arois (Universiteit Hasselt), Dirk Bauwens (INBO), Geert Beckers (Agentschap voor Natuur en Bos), Bert Berten (INBO + plantenwerkgroep, LIKONA), David Beyen (Limburgs Landschap vzw), Peter Engelen (voorzitter herpetologische werkgroep LIKONA), Jos Eykens (voorzitter vissenwerkgroep LIKONA), Jan Gabriëls (voorzitter vogelwerkgroep LIKONA), Dries Gorissen (Agentschap voor Natuur en Bos), Thomas Lemmens (Wageningen Universiteit), Benny Mathijs (Agentschap voor Natuur en Bos), Roger Nijssen (dassenwerkgroep LIKONA), Paula Ulenaers (Vlaamse Landmaatschappij), Tom Verschraegen (Agentschap voor Natuur en Bos), Nico Verwimp (Agentschap voor Natuur en Bos).



COLOFON

De deputatie van de Provincieraad van Limburg,
Steve Stevaert, gouverneur-voorzitter,
Marc Vandeput, Sylvain Sleyper,
Gilbert Van Baelen, Frank Smeets, Hilde Claes,
Erika Thijs, gedeputeerden en Valère Cornelis,
wnd. provinciegriffier.

In samenwerking met:

Het Regionaal Landschap Lage Kempen vzw
en de stad Beringen.

REDACTIE

Joep Fourneau

EINDREDACTIE

Peter Baert

TEKSTVERBETERING

Jan Gabriëls, Ilse Ideler, Jan Kenens, Jan Stevens,
Willy Vanlook

ADVIES

Acties: Krista Bovens, Jan Kenens, Bart Paesen,
Paula Ulenaers, Willy Vanlook, Guy Vanzeir,
Marcel Van Waerebeke, team RLLK

Communicatie: Krista Bovens, Hans Jochems,
Johan Vanswijgenhoven, team RLLK

Monitoring: Jan Kenens, Willy Vanlook,
Hannie Vercampt

Draagvlak: Thomas Lemmens.

FOTO'S

François Van Bauwel, Vilda

ORTHOFOOTO'S

Middenschalig, kleur, provincie Limburg VLM/
OC en provincie Limburg, opname 2003 (AGIV)

BEELDBEWERKING EN LAY-OUT

Peter Baert, Esengul Gölpek

LOGO

Blikvoet

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Jan Stevens, Provinciaal Natuurcentrum,
Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk

D/2007/5857/44

Gemeenten adopteren Limburgse soorten

Een initiatief van de Provincie Limburg en de Limburgse Regionale Landschappen
Project met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (ERDF)